

Rapport

Handlingsutrymme och handlingskraft

- En etnografisk undersökning om spänningsfältet mellan Studieförbundet's arbete för ökad mångfald och de segregerade människornas egna erfarenheter

Studie
förbundet

Innehåll

Förord	6
Bakgrund	7
Studieförämjandets uppdrag och arbete mot segregation.....	7
Problemformulering.....	7
Studieförämjandets roll	9
Syfte	9
Metod	10
Etiska överväganden.....	11
Avgränsningar.....	11
Lokal förankring och samarbete.....	11
Goda exempel i grannkommuner	12
Undersökningens målgrupper	12
Tidsram och omfattning	12
Prioritering	13
Intressenter	13
Kommunikation	13
Kartläggning av nuläget	15
Studieförämjandet Mitt.....	15
Del 1: Kartläggning	15
Studieförämjandet Örebro-Värmland	17
Studieförämjandet Småland-Gotland	18
Möjligheternas land – drömmar, hopp och framtidstro	21
Del 2: Behovsanalys	21
Utanförskap - när framtidstro sviktar och drömmarna spricker	22
Tragiska erfarenheter	23
Socialt utanförskap	28
Del 3: Plan för fortsatt arbete	34
Spänningsfältet mellan handlingskraft och handlingsutrymme	34
Studieförämjandets roll	35
Folkbildningssvenska.....	38
Föreningslivet	39
Kulturverksamhet	39

Utrikesfödda kvinnor.....	40
Föräldraskapsstöd	41
Intressedriven gemenskap.....	41
Mötesplatser och kontaktytor	42
Skiss på handlingsplan	43
Strategiska mål med kultur som verktyg	43
Mer kultur till fler	44
Sammanfattande slutsats	45
Nästa steg?.....	46
Litteratur	47
APPENDIX.....	48
Studiefremjandets hållbarhetspolicy	48
Kopplingen mellan kultur och hälsa.....	48
Studiefremjandets strategiska mål 2016-2021	48
Anteckningar	50

”Ett bra liv det är att ha mål för om du inte har mål i livet då är det jättelätt att gå fel. Men när du har mål så känner du elden inom dig och du vill bara dit, dit och bara göra det!”

Serdar, 33 år, från Syrien

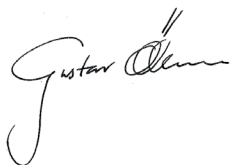
Förord

En av samhällets viktigaste uppgifter är att ge varje individ rättvisa och goda förutsättningar för ett bra liv. Detta gäller, inte minst, alla de människor som av olika anledningar har kommit till Sverige för att bygga upp ett nytt liv. Denna rapport, som bygger på samtal med utrikesfödda i sex socioekonomiskt utsatta områden, visar hur viktig folkbildning kan vara som en väg in i det svenska samhället. Den belyser också de utmaningar som Studieförbundet idag står inför. Och slutligen söker den, mot bakgrund av dessa berättelser, föreslå vad vi behöver göra för att vår verksamhet ska kunna göra ännu djupare avtryck och för att ännu fler hittar till folkbildningens stärkande famn.

Berättelserna i denna rapport vittnar om att nyanlända ofta har en stark kraft, stor vilja och höga ambitioner med sitt nya liv i sitt nya hemland. I berättelserna kan vi träffa människor som är rika på erfarenheter och kunskaper redan när de kommer hit. De vill integreras och det finns en bild av Sverige som möjligheternas land. Det krävs dock något som fångar upp handlingskraften, ett socialt sammanhang – ett handlingsutrymme. Det är där Studieförbundet tillsammans med dess medlemsorganisationer kan erbjuda meningsfulla sammanhang och möten mellan människor med olika bakgrund utifrån deras gemensamma intressen. Redan nu pågår flera lyckade integrationsinsatser i samarbete med medlemsorganisationer och andra föreningar. Ambitionen med denna rapport är att möjliggöra för detta arbete att göra ännu större skillnad.

I rapporten presenteras konkreta förslag på hur arbetet kan gå till och denna rapport har resulterat i en skiss till en handlingsplan som underlag för fortsatt arbete mot segregation. Det finns mycket att göra och Studieförbundet har en självklar roll i det arbetet. Vi vill medverka till att nya svenskar får en möjlighet att delta i folkbildningen - kulturlivet och föreningslivet - för att på sikt känna att de är en del av samhället med möjlighet att påverka sina liv.

För Studieförbundet

Gustav Öhrn
förbundschef

Studieförbundet

Oktober 2019

Initiativtagare: Karin Ekermann

Projektledare: Haris Agic

Författare: Haris Agic, Karin Ekermann

Lokalt ansvariga: Studieförbundet Småland-Gotland: Jennie Krafft, Frank Jonelid, Aref Yousefi; Studieförbundet Örebro-Värmland: Mario Zgrabljic, Abbas Alshikarchi; Studieförbundet Mitt: Anna Forsell, Lotta Johansson, Hiwa Kasem.

Grafisk form: Anni Lindblad

Bilder: mostphotos

Produktion: Undersökningen är producerad av Studieförbundet med finansiering från Delegationen mot segregation

studieforamjandet.se

Bakgrund

Studiefrämjandets uppdrag och arbete mot segregation

Studiefrämjandet driver ett aktivt arbete med att motverka social och ekonomisk segregation genom vårt grundläggande uppdrag: att bedriva folkbildande verksamhet. Ett av våra övergripande mål är att skapa möjligheter för människor att utvecklas och ta aktiv del i samhället.

Genom våra strategiska mål för åren 2016–2021, beslutade av vår förbundsstämma och gällande för hela organisationen, fokuserar Studiefrämjandets övergripande arbete särskilt på följande mål:

- Starkare demokrati
- Ökat miljöansvar
- Ökad mångfald
- Bättre folkhälsa
- Mer kultur till fler

Vidare pekar strategin ut *Personer som invandrat* och *Boende i utsatta områden* som särskilt prioriterade målgrupper.

Inom organisationen pågår flera satsningar och projekt med fokus på ovanstående prioriterade målgrupper. På lokal nivå genomförs projekten tillsammans med medlems- och samarbetsorganisationer. Arbetet mot segregation stöds även av vår hållbarhetspolicy (se appendix sid 46).

Problemformulering

Trots Studiefrämjandets omfattande verksamhet och vårt breda utbud har det på en del håll varit en utmaning att nå ut till nya målgrupper, framförallt människor med utländsk bakgrund boende i

socioekonomiskt utsatta områden. Detta bedöms bero på en rad sammanflätade faktorer där de flesta bottnar i avsaknad av tydliga former och strukturer för långsiktigt arbete med dessa grupper.

På en del avdelningar är det enskilda eldsjälar som bär upp en stor del av verksamheten. När de slutar försvinner också verksamheten. En del avdelningar har inte så stor erfarenhet av arbetet med mångfaldsfrågor utan har främst verksamhet i samverkan med Studiefrämjandets medlemsorganisationer där majoriteten av medlemmarna är svenskfödda¹. En sannolik följd av detta kan vara att dessa avdelningar känner en viss osäkerhet vad gäller att nå ut till de

1. Kategorin "svenskfödda" är inte helt oproblematisk men här används den för att försöka ringa in de människor som:

1) har svenska föräldrar;
2) som redan är en del av det etablerade samhället; och
3) som ofta finns inom områden jakt, hund, fiske, friluftsliv och musik. Historiskt sett har inte verksamheten inom dessa områden arbetat specifikt med mångfaldsfrågor även om det på senare tid har börjat genomgå en förändring (ex Jägareförbundets satsning "Nya svenskar i naturen" och dylikt).

prioriterade målgrupperna. På en del ställen kan det handla om att andra studieförbund redan har etablerad verksamhet med i huvudsak etniska föreningar och andra riktade integrationscirklar och -aktiviteter. Här handlar det om brist på vilja till samarbete studieförbunden emellan. Detta har lett till en rad oönskade följder, varav de allvarigaste är framväxten av konkurrenstänk som i praxis kan komma till uttryck genom att studieförbunden, istället för att samarbeta med varandra, bokstavligen "bjuder över varandra" med diverse resurser som exempelvis ekonomiskt stöd och subventionerade lokaler. Studieförbundens krav på rapportering av studietimmar kan ibland leda till att en del verksamhetschefer har svårt att legitimera satsning på verksamhet som inte ger tillräckligt många timmar, trots att det kan röra sig om folkbildande verksamhet i allra högsta grad.

Resursbrist

En del verksamheter uttrycker behov av ekonomisk förstärkning och personalförstärkning. Vissa avdelningar har verksamhetsutvecklare som redan har så många arbetsuppgifter att närvaro bland de prioriterade målgrupperna försvåras. Vissa avdelningar har inte tid för, och ingen etablerad praxis av, att söka extern finansiering, som i många fall behövs för den resurskrävande verksamheten. Vissa orter saknar lokalkontor och personal.

Med detta sagt vill vi gärna tillägga att det, i avdelningarna, finns många goda exempel på integrationsinsatser av hög kvalitet och även gott samarbete med medlems- och samarbetsorganisationer. Dessa insatser är emellertid ofta lokalt begränsade och tillgängssätten är inte spridda i distrikten. Det särskilda uppdraget från Folkbildningsrådet, att från 2015

erbjuda studiecirklar för asylsökande, har inneburit att vissa avdelningar framgångsrikt börjat arbeta med en för dem tidigare okänd målgrupp. Det finns emellertid en risk att de nyvunna goda erfarenheterna, av att arbeta med utrikesfödda, inte längre används när det inte längre finns ett extra bidrag. Samma farhåga finns vad gäller den uppsökande verksamheten gentemot utrikesfödda kvinnor, ett uppdrag som studieförbunden haft under 2018.

Detta är bakgrunden till den etnografiska undersökningen om spänningsfältet mellan:

- lokala förutsättningar och utmaningar Studiefrämjandets arbete mot segregation
- uppväxt- och levnadsvillkor erfarenheter och behov bland boende i socioekonomiskt utsatta områden

Syfte

Denna undersökning är designad enligt Delegationen mot segregations trestegsmodell: 1) Kartläggning av nuläget; 2) Behovsanalys; 3) Plan för fortsatt arbete. De första två delarna utgör själva undersökningen. Den tredje och sista delen är en syntetisering av undersökningens resultat med fokus på strategisk planering och praktisk tillämpning.

Kartläggning av nuläget

Här handlar det om att beskriva lokala förutsättningar och utmaningar i arbetet mot segregation genom:

- Sammanställning av fakta kring deltagande och samarbete i vår nuvarande verksamhet
- Nulägesbeskrivning av:
 - Verksamheter som idag långsiktigt motverkar segregationen
 - Studieförämjandets roll i dessa verksamheter
 - Existerande samarbeten

Behovsanalys

Här handlar det framförallt om att utröna hur målgruppens behov ser ut enligt dem själva samt vilka erfarenheter och önskemål målgruppen har.

Undersökningen av de segregerade människornas egna perspektiv har fokuserat på:

- Framtidsdrömmar
- Levnadsvillkor
- Erfarenheter
- Önskemål

Plan för fortsatt arbete

Detta är projektets tredje och avslutande del vars syfte har varit att, mot bakgrund av undersökningens resultat, ta fram en grov skiss av en strategi och en handlingsplan för fortsatt arbete mot segregation

på nationell, regional och lokal nivå. Ökad förståelse av de förutsättningar och utmaningar som vi möter i vårt arbete mot segregation liksom av de berörda målgruppernas egna perspektiv har bedömts generera verktyg för att utveckla Studieförämjandets insatser och samarbetsformer till att bli mer slagkraftiga, hållbara och i harmoni med målgruppens egna perspektiv.

Ambitionen har varit att denna grova skiss av en strategi och en handlingsplan för fortsatt arbete kommer att utgöra en grund för ett större nationellt projekt där våra lokala verksamheter, med vårt stöd, kommer att:

- detaljutveckla den framlagda strategin och handlingsplanen i enlighet med de lokala förutsättningarna
- ta fram en aktivitetsplan vars syfte är att skrida från plan till tillämpning
- ta fram en tidsplan
- påbörja implementering av de föreslagna strategierna i sina verksamheter

Studieförämjandets roll

Mot bakgrund av den ökade förståelsen av målgruppens perspektiv som denna undersökning erbjuder, vill vi alltså skissa fram en plan för fortsatt arbete mot segregation. Det etnografiska angreppssättet (se "Metod" nedan) har möjliggjort en inblick i målgruppens egna erfarenheter av och tankar kring dem själva och om samhället i stort samt om deras roll i samhället. Genom att förstå när handlingsutrymmet upplevs som stort och när det krymper samt också när den egna handlingskraften upplevs som fruktsam och när den inte räcker till, kan vi se över vårt eget arbete och det Studieförämjandet har att erbjuda med nya glasögon. På så sätt kan vi finjustera vårt arbete så att det i högre utsträckning matchar målgruppens perspektiv, vilket

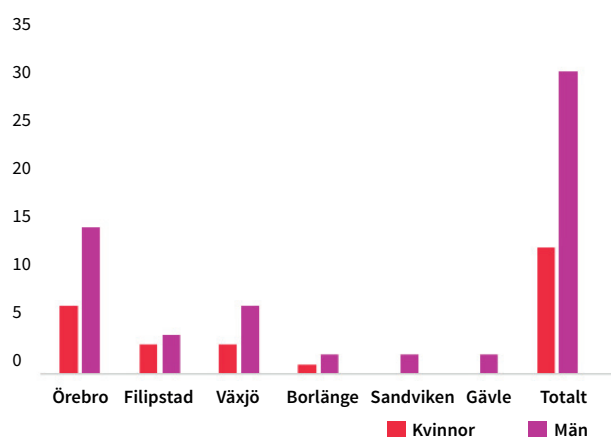
i sin tur bedöms öka våra chanser till en starkare, djupare och mer långsiktig relation till målgruppen samt också ett generellt sett mer effektivt arbete med mångfaldsfrågor, vilket är ett av våra strategiska mål för åren 2016–2021. Mer därtill, genom att utveckla vårt arbete med **Ökad mångfald** så bidrar vi direkt även till de andra strategiska målen² framförallt **Bättre folkhälsa** och **Mer kultur till fler** men även **Starkare demokrati** och **Ökat miljöansvar**.

Metod

Undersökningen är etnografisk och har genomförts med kvalitativa metoder, i huvudsak i form av fokusgruppintervjuer och kvalitativa djupintervjuer med inslag av deltagande observationer.

Fördelning kön

Storleken på fokusgrupperna har varierat från två personer (Sandviken, Gävle), tre personer (Borlänge) till åtta personer (Filipstad), 10 personer (Växjö) och 22 (Örebro). Sammanlagt har 44 personer deltagit i undersökningen. Rekrytering av deltagare har i huvudsak skett med hjälp av våra lokala avdelningar som i sin tur har rekryterat via sina nyckelpersoner och nätverk. Ett slumpmässigt urval av boende i

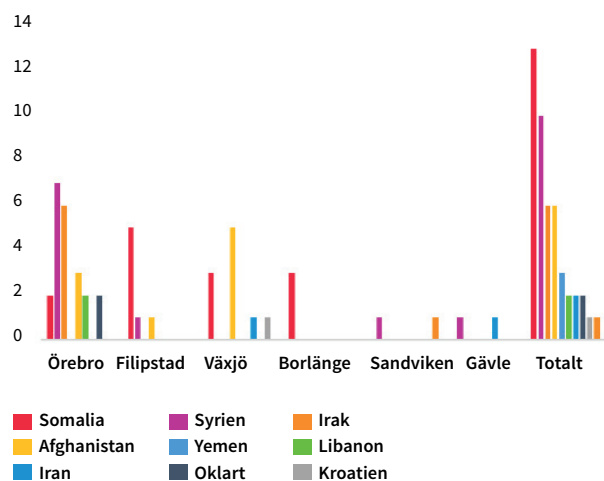

² För exempel vänligen se Appendix.

respektive utvalt bostadsområde har tillämpats. Den slutgiltiga sammansättningen i grupperna varierar och är uteslutande avhängig responsen från inbjudna personer.

Fördelning land

På grund av lågt deltagande i Sandviken och Gävle gjordes intervjuerna mer som kvalitativa eller så kallade djupintervjuer. Resten genomfördes som fokusgrupper.

Deltagande observationer

Enklare deltagande observationer har genomförts i samband med intervjutillfällen för en djupare och bredare kontextualisering.

Urval

Informanterna utgörs av kvinnor och män med utländsk bakgrund från 18 år och uppåt, boende i socioekonomiskt utsatta områden i Borlänge, Gävle, Sandviken, Filipstad, Örebro och Växjö (mer nedan om val av ort/distrikt). Vi har särskilt fokuserat på hur informanterna upplever och resonerar kring sina uppväxt- och levnadsvillkor.

Etiska överväganden

Intervjuerna har spelats in (audio) för att därefter transkriberas och förberedas för analys. Samtliga inspelningar och transkriberingar har behandlats konfidentiellt och förvaras säkert. Då förtroenderelation med informanterna är essentiell vid denna typ av undersökningar är det endast projektledaren som har tillgång till insamlade data innehållande personinformation. Vid framställning av denna rapport har all data som riskerar avslöja identitet hos en eller fler informanter avidentifierats. Varje intervju och samtal med fokusgrupp har skett efter erhållet informerat samtycke. Detta innebär att samtliga tillfrågade har informerats om undersökningens mål och syfte och att deras medverkan är frivillig och närsomhelst kunde avbrytas på deras begäran, utan nödvändig förklaring och utan att detta innebär några negativa påföljder för dem.

Avgränsningar

I denna undersökning har vi valt att fokusera på tre av våra tolv avdelningar:

1. Studieförbundet Mitt
2. Studieförbundet Örebro-Värmland
3. Studieförbundet Småland-Gotland

Avdelningarna utmärker sig för sin goda kontakt med föreningslivet, bland annat genom verksamhet med våra lokala medlemsorganisationer. Avdelningarna har också på ett antal orter uppvisat goda resultat i sitt arbete med att integrera nya deltagare, från socioekonomiskt utsatta områden, i verksamheten och skapa möten mellan utrikesfödda och etablerade svenskar.

De sju kommunerna, inom dessa avdelningar, som vi valt ut för en inledande kartläggning av levnads-, uppväxtvillkor, erfarenheter och önskemål är Borlänge,

Gävle, Sandviken, Filipstad, Örebro samt Växjö och Jönköping, där andelen invånare boende i socioekonomiskt utsatta områden är stor. Datainsamlingen i Jönköping uteblev då vi inte lyckats få till ett möte inom den givna tidsramen.

En jämförande kvalitativ analys av likheter och skillnader mellan kommunerna lät sig inte göras då sammansättningen i grupperna varierat väldigt mycket både i antal deltagare men också enligt kön och etnisk bakgrund.

Vi har även haft en ambition att på liknande sätt undersöka Studieförbundets egna anställdas erfarenheter av arbetet med människor med utländsk bakgrund som lever segregerat i socioekonomiskt utsatta områden. Syftet var att öka kunskap om vårt arbete med dessa människor samt vidare att skapa långsiktiga förutsättningar för ännu mer effektivt arbete för ökad mångfald och minskad segregation. Detta fick dock inte plats inom den givna tidsramen för denna undersökning men vi hoppas inom snar framtid kunna genomföra en sådan undersökning då vi bedömer den vara av stor vikt för vidareutveckling av detta arbete.

Lokal förankring och samarbete

Vi har verksamhet i de utvalda avdelningarna samt lokalkontor i alla kommuner utom två. Studieförbundet verkar i ovannämnda avdelningar i nära samarbete med våra medlemsorganisationer, bland andra Friluftsförbundet, Naturskyddsföreningen, Svenska Turistföreningen, Rädda Barnen, Sverok och Svensk Lives Unga Arrangörsnätverk. I nuläget är det dock ovanligt att dessa medlemsorganisationer, trots sin starka närvaro i avdelningarna som helhet, bedriver verksamhet i de utvalda kommunerna. En utveckling

Studieförbundet medlemsorganisationer

där dessa medlemsorganisationer samverkar med Studieförbundet kring integrationsinsatser i de socioekonomiskt utsatta områdena vore önskvärd. De lokala avdelningarna har på flera orter goda kontakter med kommunen.

Vi har i det här skedet valt att inte fast besluta vilka medlems- och samarbetsorganisationer vi ska samarbeta med på respektive ort vad gäller integrationsarbetet. Vi vill att beslut tas utifrån vad som kommer fram i kartläggningen och behovsanalysen – med hänsyn till de önskemål, erfarenheter och synpunkter som finns hos målgruppen och lokalavdelningarna.

Mot bakgrund av analysen av målgruppens behov (se nedan) har vi eftersträvat att inom en snar framtid göra en intresseundersökning bland våra medlems- och samarbetsorganisationer lokalt, för att se vilka som har resurser och engagemang att delta i det intensifierade arbetet på respektive ort.

Goda exempel i grannkommuner

Med de kunskaper som denna undersökning har genererat, vill vi inom en snar framtid också undersöka vilka aspekter som påverkat resultatet på de orter inom Studieförbundets avdelningar, där insatserna varit lyckade vad gäller målgrupp, metoder och samarbeten. Målsättningen är att i genomförandefasen lära av dessa framgångsfaktorer och, utifrån de behov och önskemål som kartläggningen visar och med hänsyn till de lokala förutsättningarna, etablera ny verksamhet på de sex undersökta orterna.

Undersökningens målgrupper

Projektet söker generera kunskap och strategiska lösningar som i första hand är riktade till våra regionala och lokala avdelningar samt medlemsorganisationer med syftet att utveckla Studieförbundets arbete för ökad mångfald och mot segregation.

Men projektet riktar sig också till de berörda målgrupperna, utrikesfödda och boende i socioekonomiskt utsatta områden, då de kommer att kunna ta del av effekterna som formulerades ovan.

Tidsram och omfattning

Undersökningen har bestått av fyra faser och sträckt sig från november 2018 till och med den 20 februari 2019.

Prioritering

Projektets genomförande var avhängigt rikskansliets samarbete med lokala avdelningar i de berörda kommunerna. Här har det varit essentiellt med kontaktpersoner med stort kontaktnät och etablerat förtroende i berörda områden. Dessa kontaktpersoner har ansvarat för etablering av relationen med de utsatta områdena.

För att uppnå tillräckligt hög variation och representativitet av insamlade data har vi sökt jämn könsfördelning bland informanterna. Detsamma gäller även representationen av områdets etniska grupper bland informanterna. Då den slutgiltiga sammansättningen i grupperna uteslutande har varit avhängig responsen från inbjudna personer har dessa ambitioner ibland varit svåra att uppnå.³

Intressenter

Utöver de som har en direkt roll i projektet berör projektet en hel del andra personer och grupper som kan vara viktiga att informera om projektets utfall. De aktörer utanför projektet som berörs av projektet är:

- Medlemsorganisationer
- Samarbetsorganisationer
- Övriga Studieförbundet
- Kommuner
- Länsstyrelser

Följande personer/organisationer kan vara till hjälp för att agera som projektets ambassadörer, dvs sprida kunskap om projektet:

- Kommuner
- Länsstyrelser
- Ahmed Abdiraman, Järvavecka
- Etniska föreningar

Övriga intressenter är samtliga anställda inom Studieförbundet samt boende i socioekonomiskt utsatta områden runtom i landet.

Kommunikation

Kommunikationsenheten ansvarar för att i samråd med projektledaren ta fram en kommunikationsplan för synliggörande av projektet bland strategiskt viktiga målgrupper.

3. Exempelvis har samtliga informanter i alla tre kommuner i avdelningen Mitt (Borlänge, Sandviken och Gävle) varit män med undantag för en kvinna i Borlänge.

”Vi har haft rasism mellan kurder och araber och idag är min bästa kompis arab för när jag flyttade lämnade jag det där bakom mig, när jag kom hit.”

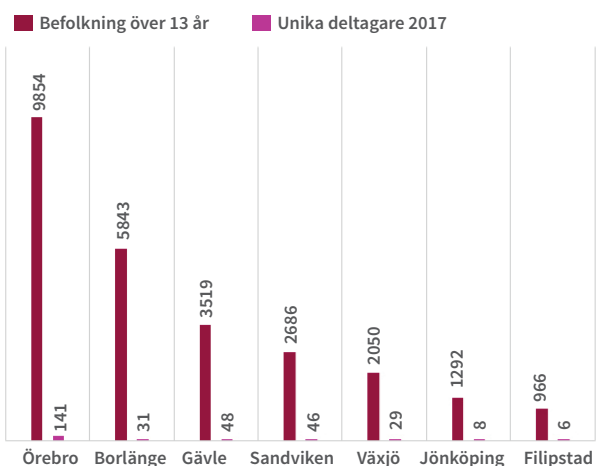
Azad, 22 år, kurd från Syrien

Del 1: Kartläggning

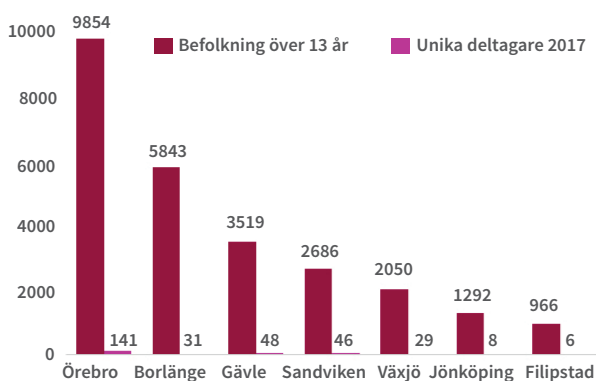
Kartläggning av nuläget

I denna del av rapporten har vi gjort en kortfattad sammanställning av fakta kring deltagande och samarbete i vår nuvarande verksamhet. Utifrån målgruppens framkomna önskemål och i samverkan med på orterna aktiva och intresserade medlems- och samarbetsorganisationer vill Studieförbundet Mitt erbjuda meningsfull och behovsanpassad verksamhet. Vi ser folkbildningen som en väg in i det svenska samhället.

Total befolkning och unika deltagare

Befolkning och deltagare i socioekonomiskt utsatta områden

Studieförbundet Mitt

Borlänge

Borlänge har drygt 52 000 invånare, varav 500 av dessa deltar i Studieförbundets verksamhet. Drygt 5 800 invånare finns i socioekonomiskt utsatta områden och enbart cirka 30 av dessa deltog i vår verksamhet 2017.

I Borlänge samarbetar Studieförbundet med ett par etniska föreningar som har en egen lokal. Studieförbundet stöttar med bidrag till hyreskostnaderna. Den verksamhet som genomförs är främst med ungdomar, i enlighet med föreningarnas önskemål. Totalt 128 ungdomar mellan 13 och 24 år deltog i verksamheten 2017, i socioekonomiskt utsatta områden såväl som i övriga delar av staden. Av drygt 11 500 genomförda studietimmar i Borlänge var endast 16 i samverkan med målgruppen invandrade 2017.

Det som försvårar är att Studieförbundet inte har något lokalkontor på plats men verksamhetsutvecklaren i Falun åker till Borlänge med jämna mellanrum och en man, av somaliskt ursprung, är timanställd som verksamhetsutvecklare i Borlänge. Cirka 3000 av Borlänges invånare är av somaliskt ursprung. Även andra studieförbund, främst ABF och NBV, är verksamma i Borlänge med målgruppen utrikesfödda.

Gävle

Gävle har drygt 101 000 invånare varav 825 deltar i Studieförbundets verksamhet. I socioekonomiskt utsatta områden i Gävle bor drygt 3 500 personer (från 13 år och uppåt). Endast cirka 50 av dessa deltog i Studieförbundets verksamhet under 2017.

I Gävle pågår studiecirkel i svenska för asylsökande

Gävle strand

och nyanlända i Studieförbundet Mitt finns inom samhällssektionen en arbetsgrupp som diskuterar verksamhetsutveckling och utbyter erfarenheter mellan avdelningarna vilka är spridda över ett stort geografiskt område. I denna integrationsgrupp finns både områdeschefer och verksamhetsutvecklare med stort kontaktnät och interkulturell kompetens.

Sandviken

Sandviken har drygt 39 000 invånare varav nästan 1000 personer deltar i Studieförbundet Mitts verksamhet. Drygt 2 500 personer bor i socioekonomiskt utsatta områden varav cirka 50 deltog i Studieförbundet Mitts verksamhet 2017.

Den verksamhet som pågår med utrikesfödda i Sandviken, är främst kopplad till Studieförbundet Mitts musikstudio. Cirka 1 500 av totalt drygt 23 000 studietimmar genomfördes 2017 med invandrade som målgrupp.

Vi ser folkbildningen som en väg in i det svenska samhället.

I Studieförbundet Mitt finns inom samhällssektionen en arbetsgrupp som diskuterar verksamhetsutveckling och utbyter erfarenheter mellan avdelningarna vilka är spridda över ett stort geografiskt område. I denna integrationsgrupp finns både områdeschefer och verksamhetsutvecklare med stort kontaktnät och interkulturell kompetens.

Studieförbundet Mitts medlemsorganisation Naturskyddsföreningen är intresserad av samarbete med Studieförbundet Mitt inom olika integrationsinsatser. Naturskyddsföreningen är huvudman för ett Arvsfondsfinansierat projekt kring friluftsliv i Dalarna, i samverkan med Studieförbundet Mitt.

Även medlemsorganisationen Friluftsförbundet är intresserade av samverkan med Studieförbundet Mitt vad gäller friluftsliv och integration.

Särskilt i Dalarna har Studieförbundet Mitt ett nära samarbete med våra medlemsorganisationer Naturskyddsföreningen och Sverok. "Gamification" intresserar särskilt ungdomar. Det innebär att de lär sig om olika ämnesområden, till exempel samhällskunskap, genom spel. Denna metod har använts bland annat med ensamkommande ungdomar. Studieförbundet Mitt har ett pågående samarbete med Högskolan i Dalarna kring "gamification".

Högskolan i Dalarna har för övrigt genomfört två studier

Vy över Örebro

kring integration. I båda dessa forskningsstudier har verksamhetsutvecklare på Studieförbundet intervjuats.

Studieförbundet Örebro-Värmland

Örebro

Örebro har drygt 153 000 invånare varav drygt 2 300 deltar i Studieförbundets verksamhet. I socioekonomiskt utsatta områden bor cirka 9 850 personer. Av dessa deltog cirka 140 i Studieförbundets verksamhet 2017.

Från att inte ha haft någon samverkan med etniska föreningar har Studieförbundet i Örebro de senaste åren byggt upp ett samarbete med 13 etniska föreningar. Sammanlagt i hela distriktet samverkar Studieförbundet med ett 30-tal etniska föreningar. Cirka en sjuandedel av Örebros verksamhet var 2017

med målgruppen invandrade.

I Örebro samarbetar Studieförbundet med medlemsorganisationen Naturskyddsföreningen. Det finns utbildade naturguider och utflykter anordnas. Andra medlemsorganisationer som är intresserade av samarbete är Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund och Svenska Jägareförbundet. Ungefär en sextondel av Studieförbundets totala verksamhet i Örebro var 2017 i samverkan med medlemsorganisationer.

Filipstad

Det totala antalet deltagare i Studieförbundets verksamhet i Filipstad var 60 personer av en befolkning på drygt 10 700.

I socioekonomiskt utsatta områden i staden bor cirka 970 invånare varav Studieförbundet 2017 endast

nådde sex personer, medlemmarna i en somalisk förening. Det har däremot varit en stor verksamhet med asylsökande på anläggningsboenden i Nykroppa och Lesjöfors. Dessa hör till Filipstads kommun men ligger flera mil från staden. Studieförbundet totala verksamhet i Filipstad var 2017 drygt 700 studietimmar varav knappt 400 var i samarbete med medlemsorganisationer.

I Filipstad har studieförbundet ABF stor verksamhet. De har kontor på orten till skillnad från Studieförbundet.

Studieförbundet Småland-Gotland

Växjö

Av Växjös befolkning på cirka 92 300 invånare, deltog ungefär 2 250 personer i Studieförbundets verksamhet 2017. I socioekonomiskt utsatta områden, bland andra Araby, bor drygt 2000 invånare varav cirka 30 personer deltog i Studieförbundets verksamhet 2017.

Av Studieförbundets totala verksamhet på cirka 19 500 studietimmar 2017, var cirka 470 studietimmar med målgruppen invandrade.

En förhållandevis stor verksamhet med asylsökande sker i Studieförbundets lokaler, centralt i Växjö. Deltagarna kommer resande från cirka fem kommuner runt Växjö. En ung man som kommit som ensamkommande från Afghanistan/Iran har, efter att han fått uppehållstillstånd, anställts som verksamhetsutvecklare på Studieförbundet. Många deltagare ingår i denne mans kontaktnät.

I Araby har verksamheten ökat under 2018, bland annat är det en kvinnoförening som har verksamhet. De har till exempel studiecirkel inom Studieförbundets

koncept Älskade Barn.

Studieförbundet har ett gott samarbete med Växjö kommun och får bland annat använda kommunens lokaler. De söker även så kallat 37 a-bidrag från Länsstyrelsen i samarbete med kommunen, för att genomföra integrationssatsningar.

Röda Korsets lokal ligger nära Araby. De har läxhjälp, språkcafé och mentorverksamhet. När Studieförbundet hade sommaröppet 2018, genomfördes verksamhet i samarbete med Röda Korset. Utöver i Växjö, samarbetar Studieförbundet även i Kalmar och Blomstermåla med Ensamkommandes förbund.

Studieförbundet har hjälpt föräldrar i Araby att bilda föreningen Araby Aktiva Föräldrar. De har verksamhet både för vuxna och för barn, bland annat kulturverksamhet/dans. Föreningen får nu stöd från Studieförbundet för att söka bidrag från kommunen. ”Man måste lämna sitt kontor. Man måste vara där. Det är det som är själva grejen.” säger Studieförbundets verksamhetsutvecklare.

Flera av Studieförbundets medlemsorganisationer vill gärna samarbeta för att främja integration. 4H vill gärna ha verksamhet, till exempel språkcafé, på sin gård som ligger en bit ifrån Araby. Även Friluftsförbundet och Naturskyddsföreningen är intresserade av samverkan. Rädda Barnen har ett samarbetsavtal med Studieförbundet och de har sina lokaler på våningen ovanför Studieförbundet. De har emellertid, enligt Studieförbundets verksamhetsutvecklare, inte någon aktiv lokalförening i Växjö. Ungefär en sjundedel av Studieförbundets verksamhet i Växjö var

2017 i samverkan med någon av Studieförbundets medlemsorganisationer.

Studieförbunden ABF och Sensus är också aktiva i Araby, enligt Studieförbundets verksamhetsutvecklare. De har bland annat hip hop-verksamhet med stöd från kommunen. Det finns en afghansk förening och ett par somaliska föreningar i Växjö som samarbetar med ABF.

Länsstyrelsen och Region Kronoberg arrangerar, i samarbete med universitetet, kompetensutveckling för alla aktörer i regionen. På den senaste föreläsningen togs det så kallade mellanförskapet upp. En representant från Arbetsförmedlingen i Växjö talade om ungdomar som givit sig av från Göteborg för att strida för Daesh i Syrien. Studieförbundets verksamhetsutvecklare säger att han känt "mellanförskap" hela livet. I Iran

pratade han med Teheran-dialekt men accepterades ändå inte som iranier på grund av sitt afghanska utseende. I Afghanistan sågs han inte som afghan eftersom han inte kunde prata dari ordentligt. "Det är de oskrivna reglerna som är svåra – seder och bruk." De som bjuds in till den regionala fortbildningen är bland andra kommunaltjänstemän, skolpersonal, studieförbund och SFI-lärare.

Studieförbundets verksamhetsutvecklare anser att det är viktigt att fortsätta att satsa på kvinnor och familjer. "Vi vill utöka Älskade Barn-verksamheten. Vi håller på att göra en film om Älskade Barn. Och en om hur rasism påverkar samhället. Till den har vi sökt bidrag från MUCF."

”Drömmarna... när jag kom till Sverige då började jag tänka så här: det finns ingenting som är omöjligt om man är här.”

Adnan, 22 år, från Palestina

Del 2: Behovsanalys

I denna del av undersökningen har vi huvudsakligen fokuserat på att utröna hur målgruppens behov ser ut enligt dem själva samt vilka erfarenheter och önskemål målgruppen har. Vi har valt att fokusera på:

- Framtidsdrömmar
- Levnadsvillkor
- Erfarenheter
- Önskemål

Dessa kategorier kommer också att användas för att strukturera upp denna behovsanalys under de empiriskt syntetiserade rubrikerna som följer nedan.

Möjligheternas land – drömmar, hopp och framtidstro

Till att börja med kan det vara önskvärt att lyfta alla fina drömmar och framtidsmål som våra informanter har berättat om. Generellt sett finns det mycket vilja och livslust i informanternas berättelser om deras drömmar. För samtliga bland våra informanter verkar ett liv i Sverige och att få känna sig som en del av samhället vara ett självklart mål. Eller så har det åtminstone initialt varit det – just innan ogynnsamma och diskriminerande sakförhållanden i förekommande fall blåst håll i hoppet om ett bra liv i deras nya hemland. De berättar om sina planer att studera juridik, bli arkitekter, frisörer, skräddare, revisorer, låtskrivare/artister, politiker, diplomater med mera. Drömmarna hängde ofta ihop med en bild av Sverige som möjligheternas land. En 22-årig man från Palestina beskrev det så här:

Drömmarna... när jag kom till Sverige då började jag tänka så här, för när jag var i mitt hemland då hade jag någonting som hette 'omöjligt'. När jag

kom till Sverige och började lära känna samhället och började lära känna väldigt många människor här och så vidare då tog jag bort det från mitt huvud, från mitt lexikon överhuvudtaget - det finns ingenting som är omöjligt om man är här.

En 21-årig man från Syrien uttrycker det så här:

[...] här i Sverige tycker jag att det finns många möjligheter det gäller bara å ta steget och våga komma fram.

Precis som i citatet innan så lyfter denne unge man alla de möjligheter som finns i Sverige. Hans fokus på möjligheterna, tillsammans med hans entusiastiska sätt att uttrycka det på, signalerar livslust och framtidstro. Men utöver det poängterar han även vikten av egen handlingskraft som nödvändigt element i realiseringen av alla möjligheter som det nya landet erbjuder. Möjligheterna beskrivs inte som enbart en gåva utan snarare som förutsättningar som skapar ett möjliggörande handlingsutrymme. Handlingsutrymmet i sig framstår alltså som en outhärlig, dock ej tillräcklig del i människornas strävan till självförverkligande i sitt nya hemland. Det som krävs för att handlingsutrymmet ska kunna ge effekt är den egna handlingskraften, att ”ta steget och våga komma fram”.

Det nya landets möjliggörande potential beskrivs som en enande kraft som för människor samman oavsett deras bakgrund – och även när det förefaller osannolikt på grund av långvariga etniska konflikter. Två unga män, en kurd från Syrien och en arab från Palestina

skyltar stolt med sin solskenshistoria till vänskap:

Vi har haft rasism mellan kurder och araber och idag är min bästa kompis arab för när jag flyttade lämnade jag det där bakom mig, när jag kom hit.

Utanförskap - när framtidstro sviktar och drömmarna spricker

I samtliga intervjuer har informanterna berättat om sina drömmar. Drömmarna är många och väldigt olika men förefaller ingalunda vara orealistiska – tvärtom, när de beskriver vad ett bra liv är för dem, till exempel, så är det tydligt att de har en ganska anspråkslös bild av det goda livet som för det mesta kretsar kring närhet till familjen, god hälsa, möjlighet att lära sig svenska och kunna försörja sig själva. Om de dessutom lyckas få ett jobb som de tycker om så ses det som en fullträff.

Utanförskapet är ett centralt tema i så gott som samtliga informanters livsberättelser. Och den ger sig till känna framförallt i de önskemål om mer kontakt med svenskar som informanterna uttrycker. Där har det kunnat handla om:

- Att knyta band till nya svenska vänner för att kunna öva på det svenska språket.
- Att knyta band till nya svenska vänner som en strategi till att få en chans till ett värdigt liv och bli en del av samhället.
- Att knyta band till nya svenska vänner för att mötas i och utvecklas tillsammans i gemensamma intressen.

Språket

Vad gäller språket uttrycker en nyanländ man i

De har en ganska anspråkslös bild av det goda livet som för det mesta kretsar kring närhet till familjen, god hälsa, möjlighet att lära sig svenska och kunna försörja sig själva.

40-årsåldern från Jemen det såhär:

[...] we need språkcafé språk, svenskar mer, ja vi måste, bygga på [språket] Jag har inte... svenska kompisar. Mera svenska kompisar!"

Vad gäller vägen in i samhället ger en medelålders man från Syrien följande beskrivning:

Bra liv är att man har bra hälsa och kommer in i samhället, kontakt med andra människor, andra kulturer. Jag tror att man behöver ha kontakt med andra människor, från andra kultur, från andra länder för att vi lever här i Sverige och att vi måste leva tillsammans också med andra kompisar.

Och vad gäller att utvecklas tillsammans i gemensamma intressen är exemplet nedan mycket talande. Exemplet beskriver ett behov av etablering av kontakt och musicerande med svenska musikerkollegor för att få bekräftelse att blanda kulturellt kodade musikstilar med varandra och därigenom nå fram till varandra på ett sätt som möjliggör att man utvecklas tillsammans.

För musiker som kommer från Mellanöstern så blir det ännu svårare att spela musik i Sverige. Svårt att få kontakt med svenskar och spela musik med svenskar. Spela någon annan typ av musik. Så vi behöver mer hjälp med det här – mer att vilja utvecklas, mer att veta hur de spelar och hur vi spelar... att musikerna utvecklas tillsammans. Det blir ett sätt att blanda sig med dem.

Möten mellan inrikes- och utrikesfödda

Önskemål om möten mellan inrikes- och utrikesfödda förekommer med hög frekvens i informanternas berättelser. En man från Syrien, sedan länge bosatt i Sverige och välutbildad och etablerad, ger sin syn på saken:

Det kanske är enklare att ta sig dit [till områden där många landsmän bor] för det finns människor som man känner igen, men det finns också en anledning till varför man kommit till Sverige, man vill ju liksom... eller vi ville ju bli en del av samhället och det blir man aldrig om man bor med landsmän och pratar samma språk liksom dag ut och dag

Tyvärr vittnar många berättelser om hur lätt framtidsdrömmarna kan förvandlas till skepsis, förtvivlan och i värsta fall rädsla bland informanterna. En ung man från Iran beskriver det såhär:

När jag kom till Sverige ville jag jättemycket men när jag förstod hur samhället här fungerar så förstod jag

Ju mer handlingsutrymmet tryter desto mer blir handlingskraften otillräcklig.

att mina drömmar är ingenting. För att, här finns ingen jämlikhet, det är skillnad mellan svenskar och flyktingar.

Precis som rapportens öppningscitat beskriver är det när målen framstår som ouppnåeliga som viljan och handlingskraften börjar försvagas och "elden inom dig" sakta slocknar. Och när detta händer ter sig alla hinder som oändligt stora och alla mål som helt utom räckhåll. Ju mer handlingsutrymmet tryter desto mer blir handlingskraften otillräcklig.

Tragiska erfarenheter

När vi har pratat med informanterna om deras levnadsvillkor har vi inte ställt frågor om ekonomi, boende och dylikt utan snarare visat intresse för de existentiella sidorna av deras liv i det nya landet. På så sätt kunde begreppet levnadsvillkor vidgas till att omfatta allt som de finner vara av betydelse för deras liv i Sverige. Följaktligen har en hel del fängslande och chockerande berättelser kommit fram. Se, till exempel, följande berättelse om mötet med oprovocerat och livshotande våld. Detta är en ung kvinna från Irak, 25-30 år som berättar om en händelse som har ägt rum för cirka tre år sedan och som kom att utgöra en vändpunkt i hennes liv:

Jag hade på mig slöja, en gång i tiden,

när jag var yngre så hade jag inte... Sedan kände jag att nu vill jag börja med det, jag kände mig mogen. Jag förstår vad det innebär. I början var min mamma väldigt emot det, att jag skulle börja med slöja, men jag var så här nämen, det är nånting jag verkligen vill och till slut det var det jag gjorde och jag har aldrig haft slöja innan så jag har inte förstått det här med att möta på... ja men rasistiska kommentarer och så dära. Sen börjar jag märka att, bland annat när grannar var väl lite så här, nämen de börjar backa undan och innan så kunde vi stå i balkongen och prata med grannen och klappa på hunden... Helt plötsligt var det att de knappt hälsar eller ville hälsa, exakt samma grannar som jag hade. Det här var ungefär 3 år sedan. Jag var 26 då. Och jag fortsatte kampen med slöjan. Och det var det här med att bli nekad jobb, jobb jag kunde få väldigt enkelt innan. Jag jobbade då som undersköterska. Jag var fortfarande tveksam. Nej, det kan inte stämma det här. Det har med meriter att göra. Jag hade alltid bortförklaringar till dem [som rättfärdigar de arbetsgivare som inte vill anställa en kvinna med slöja]. Sen en dag så var jag på väg hem från jobbet. Det var en somrig dag så det var ganska ljust ute och sådär, och jag är en person som inte är tyst när någon säger nånting, jag vill ha en förklaring "Vad menar du?" och så går det förbi två stycken killar, väldigt stora, mellan 30-35 år gamla svenskar, helt snaggade, tatuerade - nu har jag

inte några fördomar mot snaggade och tatuerade så men jag förklarar bara hur de just såg ut - och så kom de emot mig och då säger den ena till den andra "Nämen Gud, kolla, Mohammeds hora!" Och då är det, det är bara jag som går på gatan, så automatiskt så säger jag bara "Ursäkta! Asså, vad menar du?" Och då flyger han på mig. Och då blev det då grov misshandel. Jag blev misshandlad, han tog av mig slöjan och jag har aldrig upplevt sånt hat.

Den unga kvinnan berättar om skadorna, hur de dokumenterades, fotograferades och journalfördes på sjukhuset, hur hon låg på intensivvården och vårdades i flera dygn, hur hon gjorde en polisanmälan omedelbart och lämnade signalement på gärningsmännen. Tyvärr fick de aldrig sitt straff.

Polisen gjorde inte så mycket förutom att lägga ner ärendet efter 3-4 dagar. De tog inte emot... för han spottade ju på mig, men de tog ingen DNA eller ingenting utan ärendet las bara ner, brist på bevis.

Och det var precis här som berättelsen om flykt från hat och besinningslöst våld övergick i berättelse om nytt hat och besinningslöst våld – denna gång från det som skulle bli hennes räddning.

Ja, du kunde inte känna igen mig! Sedan gick jag ut i tidningen om det här men då var det under ett annat namn. Men det var sånt jag vill komma fram till att det var så mycket hat. Men jag

är fortfarande samma person. Hade jag gått på samma gata med min klädsel idag, inget av det här hade hänt. Nu vet de inte om jag är muslim om jag är syrian om jag är kristen eller jude. De vet inte vad jag är. Det där är ju legitimation, en id-handling: Hon är en muslim. För det är så du känner igen en muslimsk kvinna. Och det var så mycket såhär "Vi ska bränna upp er." Och "Ni bör inte leva, lämna vårt land". Och det var såhär om jag åker till mitt hemland, vilket jag gjort på besök, de är såhär, "Men du kan inte ens prata tydlig arabiska. Du är svensk". Och så kommer man hit "Du är invandrare". Så man hör inte hemma nånstans. Man är vilsen, mellan två världar. Tyvärr så gjorde jag,

Kvinnor är en viktig målgrupp.

"Och så kommer man hit 'Du är invandrare'. Så man hör inte hemma nånstans."

eller ja, tyvärr och tyvärr, det var ju, jag tog det här valet. Det var som, du vet när man lever in i nånting så får man en smäll - det här går inte här! - och då bestämde jag mig att min slöja kommer aldrig att funka i det här landet. Det var då jag slutade, för ungefär 3 år sedan.

Här vittnar den unga kvinnan om den existentiella kampen med att förstå det som hade hänt, om dragkampen mellan spillrorna av hennes

forna handlingskraft och det allt snävare handlingsutrymmet, om identitetskrisen och, slutligen, om rädslan. Hon samlade sitt mod och all sin kvarvarande handlingskraft för att bana en väg ut ur detta existentiella dödläge. Hon offrade en del av den hon ville vara, en del av sin identitet, för att vidga det snäva handlingsutrymmet. För att kunna känna att hon överhuvudtaget har en chans till ett liv här i Sverige. Hon tog av sig slöjan.

Anpassning till det svenska samhället

Samma unga kvinna är idag, tillsammans med sina vänner, en aktiv medlem i föreningen Irakisk konst och kultur vars huvudsakliga syfte är att bevara den irakiska kulturen:

[...] det har varit väldigt viktigt att behålla [den irakiska kulturen]. För jag märker att kulturen försvinner. Dagens ungdomar? Det går bort. Man lever här. Absolut, man ska anpassa sig, det håller jag med om. Men jag tycker det är jätteviktigt att fortfarande kunna be-

*hålla sin kultur och fortfarande kunna
anpassa dig till det svenska samhället.*

Samtidigt verkar hon vilja lägga en stor del av ansvaret för utanförskap på samma människor som lever i utanförskap – människor som hon själv – och betonar gärna vikten av att anpassa sig till det svenska samhället:

*När man kommer till ett land så ska man
lära sig språket och gå all in... förut var
det hårdare med skolan och man var
tvungen att klara av SFI för att kunna
komma ut från den och nu är det såhär,
nämen hittar du en praktikplats så får
du komma ut... i arbetslivet... men jag
tycker att det är fel... För att kunna kom-
ma in och passa in i ett arbete så måste
du kunna först och främst språket men
det har blivit slappt med det och vi har
blivit - det är ju fler och fler kulturer.
Det har varit mycket krig de senaste
åren och det har kommit mycket folk till
Sverige och vissa saker har gått jättefel
som det här med att folk är slappa - de
vill inte jobba. De vill inte plugga. De vill
lata sig för det mesta och till och med
när det gäller politiskt, det här med Sve-
rigedemokraterna – för många punkter
håller jag hundra procent med, för det
är fel att komma till ett land och leva
på staten och jag är jätteemot... Vissa
är såhär, de klagar och klandrar Sve-
rige för det som har hänt dem "Ooo, jag
orkar inte leva här. Och kolla vädret.
Och kolla det här"... Jag har varit en
av dom där personerna som har sagt:*

*"Trivs du inte här så får du mer än gärna
flytta ut" så att man anpassar sig mer.
Lära sig språket lära sig lagar, lära sig
regler och sen följa dem också är väl-
digt viktigt. Och sen lära dom till sina
barn att det är viktigt. Jamen jag lär
mig för eran skulle också... för det går i
generationer. Ja men jag ska kunna gå
med min dotter till hennes utvecklings-
samtal utan att behöva ha med mig en
tolk... Alltså jag ska kunna klara mig i
min vardag... rent praktiskt.*

Några minuter längre in i samtalet tillägger hon:

*Kultur för mig, om jag får prata personligt,
kultur för mig ligger varken i klädsel
eller i hur man pratar eller vilka man
umgås med. Jag kan behålla min kultur
och jag är jätttestolt från Irak och jag sä-
ger alltid: Jag ser inte ut som en svensk
och jag kommer aldrig att bli en svensk
heller. Men med det menas inte att jag
behöver... Jag kan anpassa mig, med
min klädsel för att kunna komma in i
arbetslivet, för att kunna plugga... Så
att kultur är lite det här... man ska ha en
balans. Självklart jag ska behålla min
kultur och lära ut den till mina barn.
Men vad är kultur egentligen? Vissa är
väldigt hårda med och strikta med: "Ja,
men min dotter får inte umgås med sina
killkompisar, för det har med kultur att
göra". Nämen så är det inte. Din dot-
ter måste få umgås med dem! Och hon
kommer att ha kollegor i framtiden och
så att det är viktigt att kunna sära på*

det där lite. Jag tror när folk pratar, nu vet jag inte vad han menade specifikt, men när de säger kultur då är det det här med... jamen heder och kultur och allting och då är det strikt.

Denna berättelse visar på det spänningsfält som ofta tycks göra sig gällande i berättelserna från människor som lever i utanförskap – men spänningsfältet verkar i sin tur vara mångbottnat. Dels så handlar det om spänningsfältet mellan handlingskraft och handlingsutrymme. Men också mellan grupp och individ. Mellan å ena sidan en bakgrund som både tynger henne och samtidigt ger henne styrka och å andra sidan drömmen om en framtid som är beredd att acceptera henne som hon är. Men denna framtid är samtidigt ett löfte om ett bättre liv. Hopp. Möjligheterna är fler och de är bättre i det nya landet:

[...] självklart får du bestämma [över ditt liv]... och vi bor i ett land där du har frihet att kunna bestämma själv, kunna uttrycka dig men det... Just det här med kulturen håller dig tillbaka, familjen, slakten håller dig tillbaka, ditt folk håller dig tillbaka... Men självklart du kan alltid prata, säga exakt vad du vill, göra vad du vill och har du en dröm så kan du alltid uppfylla den om du är motiverad... Men sen är det... har du ingen... finns ingen motivation så då kommer det aldrig att hända, hur mycket du än har... Alltså här, du kan plugga, du kan komma in på vilken linje du vill, du får CSN som hjälp på vägen [...]

Folkbildning handlar om möten

Mellanförskap

Detta mångbottnade spänningsfält tycks dessutom ha vuxit sig så starkt att det, istället för att utgöra ett extraordinärt undantag i hennes liv, har kommit att dominera tillvaron och följaktligen utgöra själva grunden för hennes nya sätt att betrakta världen och sin plats i denna. Spänningsfältet har kommit att känneteckna hennes liv som nu tycks finnas varken här eller där, varken i det hon ser som sitt ursprung eller i det som hon gärna vill ska bli hennes nya kultur. Spänningsfältet har snärjt in henne i ett *mittemellanskap* eller *mellanförskap*, en tillvaro som kännetecknas av ambivalens och ovisshet. Men denna händelse har inte påverkat enbart henne utan även hennes bästa väninna som fortfarande har slöja och idag, på grund av det grova övergreppet som hennes vän blev utsatt för, är nästintill säker på att hennes nya hemland inte vill ha henne.

Det var svår misshandel [...] Jag såg hennes blåmärken. Och jag blev rädd. Jag går inte på gatan på kvällar. Jag blev så chockad! När någon säger att nån går bakom dig och du blir jätterädd. Hjärtat slår! Jag går inte på promenad... [Tidigare] jag kände trygghet här i Sverige. Att man känner sig fri, man känner sig trygg men efter den här händelsen, jag känner mig inte trygg [...] jag har inget liv i Sverige. Jag känner inte att jag bor i ett land som vill ha mig och accepterar mig. Förut jag tänkte "Jag vill jobba. Jag ska köpa lägenhet. Vi måste kämpa för att vi ska leva. Vi har barn, vi måste tänka på deras framtid." Men idag jag känner att

jag har ingen framtid i Sverige. Och när som helst jag blir utkastad.

När slöjan kommer på tal råder det delade meningar om det är det egna valet att ha slöja eller om det är omgivningens intolerans mot slöjan som är anledningen bakom utanförskapet, dvs om utanförskapet är självförvållat eller om det rör sig om djupt rotade kulturella föreställningar bland svenskarna (om just det omdebatterade plagget), som i sin tur skapar både praktiska och strukturella hinder.

Socialt utanförskap

Erfarenhet av livet i utanförskap kommer även till uttryck i berättelser om framtidsmål och de levnadsvillkor som står i vägen för att dessa mål ska kunna uppnås. En ung muslimsk tjej från Jemen, också hon med slöja, beskriver det såhär:

[...] även om man pratar bra svenska, folk bedömer oss på grund av hur vi ser ut... alltså om vi har sjal eller om jag har mörkt hår som min pappa så är det inte tillräckligt att kunna språket, det är inte tillräckligt. Oavsett vad vi gör, vi är inte svenskar... för de, svenskarna... de anser oss vara annorlunda... Vi försöker, asså vi försöker hela tiden – jag personligen försöker att hitta jobb. Men nej, bara för att jag har det här tyget över mitt huvud – bara för det. [Jag vill bli] revisor! Ja, banktjänsteman! Har du sett en banktjänsteman, alltså någon som har sjal jobba på en bank? Nej! För att det går inte, förstår du?! Så där är grejen, där är grejen i Sverige.

Men det är långt ifrån bara slöjan som kan knytas till socialt utanförskap. En ung somalisk man berättar om sina drömmar att arbeta inom IT. Han är utbildad och certifierad IT-tekniker, dock utan högskoleutbildning – vilket är fortsättningen för hans dröm eftersom han vill bli dataingenjör. Men han beskriver att det är svårt i Sverige eftersom han möts av misstro. Han tycker att det är svårt att vinna tillit: "Folk litar inte på att sådana som jag kan klara av jobbet", säger han. Han understryker sin övertygelse om att inte ens högutbildade invandrare kan få jobb i Sverige.

En erfaren 60-årig somalisk man, journalist i botten med ett flertal publicerade böcker i bagaget, tror inte att det enbart handlar om besinningslöst och förnuftsvidrigt hat. I motsats till den misshandlade kvinnans erfarenhet, som vi har mött tidigare i texten, känner han att han inte alls upplever sådant hat till vardags i Sverige.

Vi måste titta från botten upp och inte titta på statlig nivå enbart... Rasism is not that people just come to you and attack you - racism is in this system, in the structure. It is structural racism that we are suffering and you are asking us. "Did somebody attack you on the bus?": It's not like that! Nobody's attacking me but I feel racism. And it's not because somebody is attacking or harming me, it is because everything comes from the top to the bottom. I always say that, and many people don't like me for this, när jag gör presentation. Jag säger "Jag är INTE en del av den svenska demokratin". "Aasååå,

"Inte ens högutbildade invandrare kan få jobb i Sverige."

varför säger du det? Du har lägenhet, du har mat, dina barn går i skola... det är frihet... varför säger du jag är inte en del...?": Ja, för att de [myndigheterna] lyssnar inte på mig utan de tvingar mig lyssna på dem - this is not democracy!

Istället för hot om våld så lyfter denne man en strukturell diskriminering som han upplever hos myndigheterna och där *integration*, som egentligen ska vara en vidareutveckling av det förlegade etnocentriska begreppet *anpassning*, inte är mer än en eufemism, en förskönande omskrivning, för samma förlegade etnocentriska begrepp. Det finns dock en tydlig gemensam nämnare där den erfarna vardagsdiskrimineringen med verbalt och fysiskt våld, och erfarenheten av den strukturella diskrimineringen i myndigheternas bemötande-sätt, möts. Och i det att båda aktivt reducerar människornas handlingsutrymme. Följaktligen kan dessa betraktas som två nivåer av ett och samma fenomen.

Aktivt förenings- och kulturliv

Också aktivt förenings- och kulturliv lyfts i berättelserna, antingen som ett verktyg för att skapa meningsfull tillvaro, värdigt liv och en väg in i samhället eller som en utväg, ett sätt att fly diskriminering, dömande blickar och ofta orimliga krav på anpassning från omgivningen som består både av andra människor men också av myndigheter och andra aktörer. Den ena proaktiv, den andra defensiv.

Även om intervjuerna rent tematiskt dominerades av viken av språk och försörjning så var det ändå rätt många

bland deltagarna som har lyft aktivt föreningsliv som viktigt. Både vikten av etniska föreningar och intresseföreningar lyfts som viktiga. Den unga irakiska kvinnan som utsattes för misshandel har aktivt varit med och startat en etnisk förening vars syfte är explicit att ena landsmän kring den egna konsten och kulturen med syftet att bevara kulturen i ett nytt land:

Jag har aldrig haft problem med språket så eftersom jag växte upp här. Men det har varit med det här att passa in och vara invandrare så därför har jag valt att vara med och starta en förening bland annat för att behålla vår kultur så att det inte glöms bort...

Samtidigt menar den 60-åriga somaliska journalisten att det är just överdrivet fokus på etniska föreningar som delar upp människor och därmed bidrar till segregering:

Vad är förening? Förening är att knyta. Att bli tillsammans. Också i Somalia förening means att bli tillsammans. Men på grund av en idé. Eller princip. Vi älskar fisk så vi ska öppna fiskeförening. Istället för etnicitet. Det ska vara intressedrivet. Inte förening för att skydda kultur. No, du kan skydda din kultur genom den svenska kulturen. Det finns ingen kultur i världen som kan leva utanför andra kulturer. Så då, I told to my group, if you keep your Somali culture to yourself you are killing your culture. Your

”För i Sverige, om man inte plockar svamp, man blir aldrig svensk.”

culture can survive only om din kultur lever med andra kulturer. Om du går ut-anför andra kulturer du ska dö. Don't kill your culture, bring your culture to the people! Into the restaurants. Put your food into the Swedish food! Put the music into the Swedish music! Put everything – that's diversity!

Andra lyfte föreningsliv som ett sätt att bejaka egna intressen och identitet. En äldre libanesisk man som, har bott i Sverige i 42 år berättar om sitt intresse för naturen och svampplockning och hur föreningslivet hjälpte honom uppnå sina mål.

Det är mitt intresse mest att ... starta förening... mest är jag intresserad av att plocka svamp... och odling. Så jag har startat en förening. För i Sverige, om man inte plockar svamp, man blir aldrig svensk. Det är jätteintressant att när man plockar svamp man lever upp-levelse inne i skogen, det är natur och vi promenerar mycket. Jag har bott i Sverige i fyrtiotvå år, det är många år.

Lite senare i samtalet tillägger han också detta:

[...] när man bor här i 42 år det är mycket, man blir svensk automatiskt... man blir inte helt men... på grund av utseende... innerst vi är svenskar. Men de ser inte oss som det, kanske du märker det också...jag har bott här i 42 år. Var ska man ta vägen? Hemland? Det här ÄR mitt hemland!

Det han verkar beskriva här är att han delar svenskarnas intresse för naturen och svamplockning och att han identifierar sig som svensk och ser Sverige som sitt hemland – och ändå så räcker inte det till för han känner sig diskriminerad ”på grund av utseende”. Föreningslivet verkade ju i alla fall fungera bra som ett sätt att samlas med människor utanför den egna etniska gruppen, förenade av det gemensamma intresset för naturen och svamplockning.

Aktivt förenings- och kulturliv förutsätter också en förmåga att använda sig av sin egen agens, dvs handlingskraft. Ett exempel på detta är de tidigare nämnda vännerna, den 22-årige syriska kurden och den 22-årige palestiniern, som hittade varandra i musiken, i hiphopen. Med hjälp av sin enorma handlingskraft har de banat sin väg på den lokala scenen tills de har blivit en av de mest uppskattade liveakterna i hemstaden med en stadig och växande fanbase. Denna handlingskraft har vuxit ur deras vänskap men också ur det stöd, den be-

kräftelse och hjälp från skolan och folkbildningen som de fått, samt en del nyckelpersoner som har stöttat dem längs vägen och fungerat som förebilder. Den palestinska killen minns när han för första gången upptäckte musikrummet i sin skola och hur det fungerade som en empowering insikt:

Min musiklärare hjälpte oss med det och alla var duktiga på någonting, nån va duktig på piano, eller spela gitarr så de slog de ihop oss då det var jag och en tjej som sjöng tillsammans, jag rappade och hon sjöng så det var det [...] finns det här i skolan asså? Musikinstrument och... man kan vara här och sjunga och... det var väldigt, väldigt kul och jag kände att jag kan också göra det här...

Utöver att gång på gång ha prisat sin egen vänskap så hyllade de även andra betydande relationer som har gett dem luft under vingarna i att kunna sätta upp egna mål och våga ge sig efter dem. En av dem minns sin bästa vän från tiden när han precis hade börjat rappa, en ung bosnisk man som numera inte längre bor kvar:

Jag var inte såhär avundsjuk på honom på det sättet, jag var jätteglad för allt han hade... Han var duktig och han hade... han började kämpa innan mig så jag gick i hans väg, jag började med honom och jag kommer ihåg att jag såg hans videos överallt, men vi började tillsammans.

Vikten av att ha kompisar och förebilder kan inte kringgå i detta sammanhang. Men denna kombination av betydelsefulla vänskaper, meningsfulla nätverk och

stöttande organisationer såsom skolan och, i deras fall även folkbildningen – då de med hjälp av Studieförbundet har byggt en egen studio och idag är aktiva inte enbart som artister utan också som sina egna låtskrivare och producenter – är någonting de refererar till när de beskriver var de hämtat sin handlingskraft ifrån. Och handlingskraften, den är minst sagt imponerande:

När jag står på scen och vet att jag har förberett mig, jag har musiken med mig, har en mikrofon som fungerar - då finns det inget som kan stoppa mig. Jag har jättebra kontakt med den som jag kör med, jag har bra självförtroende i allt när jag står på scen.

För att kunna nå ända dit har de, med hjälp av Studieförbundet och sin vänskap, varit tvungna att ta saken i egna händer och se till att få det de har drömt om:

Men det är lite roligt eftersom vi alltid har, även när vi var små då har vi pratat shit, vi vill bygga en studio vi vill ha en egen studio och så vidare ... Vi var inte blyga för [verksamhetsutvecklare i musik i Studieförbundet] heller för han bygger vänskap med en såhär.. jag kan gå till Patrik, "Tjena, hej kan jag få..." det är såhär, man skäms inte för honom ... vad man än behöver så är han där...

Notera hur de lyfter betydelsen av en personlig relation till Patrik, en av Studieförbundets mångahängivna verksamhetsutvecklare, som ger dessa människor det stöd de behöver för att kunna förverkliga sig själva och kunna följa sina drömmar: "... vad man än

behöver så är han där...". Detta är ett exempel på hur folkbildningen kan verka för att vidga handlingsutrymmet så att det kan resonera i harmoni med dessa unga människors handlingskraft. Den andre fyller på:

När jag gick dit [Studieförbundets lokal som de skulle bygga om till inspelningsstudio] såg jag möjligheterna... men jag såg också hur svårt det skulle vara... och samtidigt som jag visste att jag inte var själv i det här utan [min kompis] var också med och han förlitar sig på att jag kan bygga – så då var det viktigt för mig att jag gör det för hans skull också... så då var det ja, nu kör vi, vi kämpar hårt för det här, så vi började bygga... det tog åtta månader att bygga klart studion...

”Genom föreningen har jag fått makten att nå ut till fler människor jag kan erbjuda någonting, jag kan ge tillbaka så mycket nu, sitta och prata med människor och lära känna varandra, precis som en studiecirkel liksom - folkbildning - och det e det som ger mig väldigt mycket hopp för framtiden”

Jemal, 25 år, från Irak

Del 3: Plan för fortsatt arbete

Detta är den tredje och slutliga delen av denna rapport. I denna del har vi sökt, mot bakgrund av genomförd kartläggning och behovsanalys, framställa en skiss av en strategi och en handlingsplan för utveckling av Studieförbundet's arbete för ökad mångfald och mot segregation.

Ökad förståelse av de förutsättningar och utmaningar som vi möter i vårt arbete mot segregation liksom av de berörda målgruppernas egna perspektiv genererar verktyg för att utveckla Studieförbundet's insatser och samarbetsformer till att bli mer slagkraftiga, hållbara och i harmoni med målgruppens egna perspektiv.

Studieförbundet listar sex prioriterade målgrupper i sina Strategiska mål 2016-2021:

- Medlems- och samarbetsorganisationer
- Ungdomar
- Personer som invandrat
- Boende i utsatta områden
- Tillväxtområden
- Nya föreningar

Denna rapport fokuserar på människor med utländsk bakgrund som lever segregerade i socioekonomiskt utsatta områden. Denna målgrupp är starkt representerad i åtminstone tre bland Studieförbundet's ovan nämnda prioriterade målgrupper: *ungdomar*, *personer som invandrat* samt *boende i utsatta områden*. Därför är denna undersökning särskilt betydelsefull för Studieförbundet's ambitioner att uppnå sina strategiska mål.

Spänningsfältet mellan handlingskraft och handlingsutrymme

I våra samtal med informanterna har både den egna

handlingskraften (agens) och handlingsutrymmet (strukturen) kommit att ta en dominerande plats. Analys av data med hjälp av de ovanstående kategorierna visar tydliga mönster av berättelser om hur tydliga framtidsmål och motivation kan bygga upp handlingskraft som en förmåga att möta utmaningar, hantera svårigheter och även skapa och/eller ta vara på möjligheterna. Samtidigt har tydliga mönster av berättelser om inskränkande omständigheter och alltför svåra strukturella hinder som snävar åt handlingsutrymmet kunnat urskiljas.

Det är just i informanternas berättelser om vad ett bra liv är och vad som krävs för att detta liv ska kunna realiseras som spänningsfältet mellan deras handlingsutrymmen och handlingskraft träder fram – ett spänningsfält mellan en svunnen dåtid och en tillsynes ouppnåelig framtid. En kamp mellan ett liv de flytt och ett liv som ständigt tycks fly framför dem.

I dessa livsberättelser har vi kunnat se hur viktig den egna handlingskraften är som nödvändigt element i realiseringen av alla möjligheter som det nya landet erbjuder. Minst lika viktigt är också det handlingsutrymme som människorna upplever sig förfoga över. Handlingsutrymmet i sig har visat sig vara en oumbärlig, dock ej tillräcklig del i människornas strävan till självförverkligande i sitt nya hemland. Det som verkligen fordras för att handlingsutrymmet ska kunna ge effekt är som sagt den egna handlingskraften, att ”ta steget och våga komma fram”.

Handlingsutrymme och handlingskraft kan således beskrivas som både ömsesidigt beroende och ömsesidigt konstituerande element i strävan efter ett värdigt liv. När framtidsdrömmar framstår som ouppnåeliga

börjar handlingskraften försvagas och ”elden inom dig börjar sakta slockna.” När detta händer så ter sig alla hinder som oändligt stora och alla mål som helt utom räckhåll. Ju mer handlingsutrymme tryter desto mer blir handlingskraften otillräcklig. Här kan folkbildningen vara ett bärande element i kampen för alla människors rätt till ett värdigt liv – kanske kan den till och med spela en avgörande roll.

Mot bakgrund av den genomförda kartläggningen och behovsanalysen, samt de slutsatser vi har kunnat dra från dessa, kommer vi i det som följer att presentera en grov skiss av en plan för fortsatt arbete mot segregation.

Studiefrämjandets roll

Utanförskap är ett konkret och utbrett problem i Sverige och utgör ett allvarligt hot mot social och ekonomisk hållbarhet. Samtidigt visar ny forskning att kultur, i alla dess former, har en stor potential att effektivt motverka olika typer av utanförskap (Gordon-Nessbit 2017). Även denna rapport vittnar om kulturens kraft som möjliggörare. I de berättelser och intervjuer som vi har tagit del av i denna undersökning har vi kunnat läsa om kulturens förmåga att stärka den egna eller gruppens handlingskraft men också att skapa mening i tillvaron och även vidga handlingsutrymmet.

Vilken kultur?

Studiefrämjandets arbete bygger redan till en stor del på olika typer av kulturformer och en variation av kulturaktiviteter där språkutveckling, mötesplatser och gemensamma intressen är centrala. Vår roll är att skapa och utveckla dessa möjligheter för människor att komma samman i meningsfulla sammanhang där de med hjälp av folkbildningens metodik och förhållningssätt kan finna styrka i varandra i kampen för ett värdigt liv.

Det som verkligen fordras för att handlingsutrymmet ska kunna ge effekt är som sagt den egna handlingskraften, att ”ta steget och våga komma fram”.

Kultur är ett sammansatt begrepp och används ofta för att beteckna allt från det system av delade uppfattningar och sätt att agera på bland en grupp människor, till konstformer som bildkonst, dans, musik med mera (som i sin tur kan beskrivas som konstnärliga uttryck för en viss kultur). Här används begreppet i sin bredaste mening, dvs ett kulturbegrepp som betecknar de delade uppfattningarna och sättet att göra saker på inom diverse sociala konstellationer. Anledningen till att den breda definitionen är särskilt tillämpbar i detta sammanhang är att den fungerar som ett paraplybegrepp som utöver samhällsfrågor och mångfald och musik, som ofta kategoriseras som inriktning ”kultur”, också inrymmer Studiefrämjandets inriktningar natur, djur och miljö och till dessa knutna verksamheter.

Långsiktighet

En betydande del av Studiefrämjandets kulturarbete är antingen projektbaserat eller så bedrivs det – och är ofta helt avhängigt – av enskilda eldsjälare. Detta innebär att när projektmedlen sinar och/eller när eldsjälare försvinner så försvinner också en betydande del av dessa insatser. Det som tycks saknas här är en form och struktur som möjliggör att det fina arbetet som våra medarbetare utför runtom i landet kan föras vidare även när projekten lider mot sitt slut och när eldsjälarna försvinner. Utan denna långsiktiga struktur blir det tids- och resurskrävande att varje gång behöva bygga upp nya projekt från grunden och/eller invänta nästa eldsjäl.

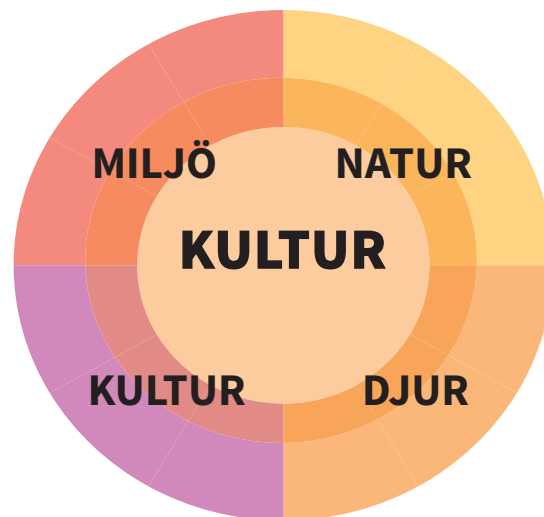
Ett samlat grepp – inga ”stuprör”

Utöver strategier som säkrar långsiktighet vore det önskvärt att etablera:

1. ett samlat grepp – ett Studiefremjandet, med samarbete tvärs över verksamhets- och ämnesområden.
2. en konceptuell inramning – med kultur som vårt främsta verktyg
3. ett gemensamt mål – alla människor ska få ett värdigt liv och ska själva utgöra ett bärande element i utformningen av sin egen framtid.

Ett tydligt uttalat gemensamt mål i vårt arbete mot utanförskap framstår som essentiell här. Dessa tre punkter fordrar ett brett angreppssätt (ett samlat grepp) där vi med hjälp av kultur (en konceptuell inramning) möjliggör för människor i samhällets utkant att själva hitta sin plats och roll i samhället för att kunna få en chans till ett värdigt liv (ett gemensamt mål). Återigen, det kan vara värt att upprepa, fördelen med det breda angreppssättet är att det möjliggör för Studiefremjandets olika inriktningar – natur, djur, miljö och kultur – och till dessa hörande verksamheter. De krokarmar i gemensamma krafttag, där den breda paletten av kompetenser inom förbundet kommer till nytta samtidigt som de motverkar ”stuprör” i vårt sätt att arbeta. Med andra ord, en intensifiering av samarbetet mellan diverse verksamhets- och/eller ämnesområden vore mycket önskvärt och kulturgreppet kan vara en lämplig nyckel som möjliggör detta.

Om vi tar natur som exempel så visar forskning att människans relation till naturen är i allra högsta grad kulturell. Därför är sk ”naturterapi”, som har sina rötter i antiken men som återigen börjar bli alltmer populär i den moderna sjukvården, att betrakta som ”kultur i vården”. Hur vi ser naturen är kulturellt kodat, både

Ett samlat grepp - ”inga stuprör”

vad gäller den kognitiva, logiska, förståelsen men också vad gäller den fenomenologiska⁴, försemantiska⁵, upplevelsen. Och det är just därför som naturens kraft kan kanaliseras i exempelvis helande/läkande syften och används flitigt i hälso- och sjukvård och omsorg. Naturens kraft blir KultUrkraft! Och denna kraft kan på liknande sätt mobiliseras i annan verksamhet som syftar till att stärka människor så att de kan bygga upp det liv de önskar. Mer därtill, precis som människans syn på naturen är kulturellt kodad så gäller samma sak för hur vi ser på djur och miljö.

⁴ Fenomenologisk förståelse – i den kvalitativa forskningstraditionen är det vanligt att den vetenskapliga teoretiska förståelsen bygger på människors subjektiva förståelser. Med andra ord är det människornas röster – deras berättelser och resonemang – som är i fokus.

⁵ Försemantisk förståelse – sådant vi vet utan att nödvändigtvis alltid kunna ge det en begreppslig inramning, dvs utan att alltid kunna sätta ord på det. I forskningen är dessa nyanser viktiga men är svåra att fånga om vi bara fokuserar på ”vad” människor säger. Därför fokuserar många kvalitativa forskare också på ”hur” människor säger det de säger och också hur de ”gör”, dvs deras handlingar då det är där det försemantiska ofta kommer till uttryck. När vi lyckats dokumentera ”vad” människor säger, ”hur” de säger det och vad de ”gör” får vi en rik och nyanserad bild av deras förståelse.

I Naturskyddsföreningens magasin Sveriges Natur (nr 3-2019) skriver antropologen Katarina Graffman om vikten av att förstå människan som social och kulturell varelse. ”Det är med gruppens hjälp som känslan av meningslöshet kan övervinnas.”, skriver hon och menar att människors inställning till naturen är i allra högsta grad kulturellt kodad och att vi, endast genom att dra nytta av det faktum att människor är sociala djur, kan påverka våra kollektiva handlingar till att bli mer miljövänliga och klimatsmarta. Som individer är vi alltså nödvändiga men ej tillräckliga. Som kollektiv och kulturell rörelse förvandlas vi däremot till en urkraft som kan göra skillnad på riktigt. Och det är precis här som folkbildningen kan spela en avgörande roll i mobiliseringen av denna urkraft.

Vems perspektiv?

Mot bakgrund av den ökade förståelsen av de segregerade människornas perspektiv som denna undersökning

Strategiska mål

Studiefremjandets strategiska mål och prioriteringar utgår från de utmaningar vi ser att samhället nu står inför och som har särskild koppling till våra profilområden natur, djur, miljö och kultur.

erbjuder, har vi alltså skissat fram en plan för fortsatt arbete mot utanförskap. Det etnografiska angreppssättet har möjliggjort en inblick i målgruppens egna erfarenheter av och tankar kring dem själva och om samhället i stort samt om deras roll i samhället. Genom att förstå när handlingsutrymmet upplevs som stort och när det krymper, samt också när den egna handlingskraften upplevs som fruktsam och när den tryter, kan vi se över Studiefremjandets arbete och det vi har att erbjuda med nya glasögon. På så sätt kan vi finjustera vårt arbete så att det i högre utsträckning matchar målgruppens perspektiv, vilket i sin tur bedöms öka våra chanser till en starkare, djupare och mer långsiktig relation till målgruppen samt också ett generellt sett mer effektivt arbete med mångfaldsfrågor som ett av våra strategiska mål.

Vilka strategiska mål?

Studiefremjandets förbundsstyrelse har fastslagit strategiska mål för perioden 2016-2021:

1. Starkare demokrati
2. Ökat miljöansvar
3. Ökad mångfald
4. Bättre folkhälsa
5. Mer kultur till fler

Flera bland våra informanter i denna undersökning har uttryckt en liknande önskan om att bygga broar mellan egna föreningar och aktiviteter och sammanhang som domineras av svenskfödda.

Arbetet med dessa mål har ofta delats upp i olika områden. På så sätt verkar denna undersökning falla in under ramen för arbetet med strategiskt mål nr tre, Ökad mångfald. Men dessa mål kan inte isoleras från varandra då de i allra högsta grad är interrelaterade och ofta även förankrade i varandra. Genom att utveckla vårt arbete med **Ökad mångfald** så bidrar vi direkt även till de andra strategiska målen⁶, framförallt **Bättre folkhälsa** och **Mer kultur till fler** men även **Starkare demokrati** och **Ökat miljöansvar**.

Arbetet med Ökad mångfald både fordrar och genererar kulturell kompetens, dvs gedigen kunskap om kultur som fenomen. Med andra ord kan ökad mångfald och kulturell kompetens ofta ses som ömsesidigt konstituerande. Samtidigt lyfts både ökad mångfald och kulturell kompetens i forskning och litteratur som ofta förbisedda men essentiella byggstenar i hälsa, folkhälsa och global hälsa och därför oumbärliga som element i vårt strategiska och dagliga arbete med alla dessa frågor (se exempelvis Napier m fl 2014, **Culture and health** artikeln i den prestigefyllda vetenskapliga tidskriften The Lancet).

Vilken riktning?

Sammantaget pekar undersökningens resultat mot

6. För exempel vänligen se Appendix.

att folkbildningen, med en rad riktade strategier, kan spela en avgörande roll genom att verka för att:

1. Vidga **handlingsutrymmet** så att det kan resonera i harmoni med segregerade människornas **handlingskraft**.
2. Möjliggöra för segregerade människor återerövra sin egen **handlingskraft** så att de kan dra nytta av det givna **handlingsutrymmet**.

Så, nu när vi har kunnat ringa in "vad" som behöver göras är det önskvärt att försöka destillera fram "hur" detta ska göras. Nedan kommer några förslag som grundas i den genomförda undersökningen.

Folkbildningssvenska

Det som löper som en röd tråd genom alla intervjuer är informanternas intresse för, vilja och upplevda behov att lära sig det svenska språket. Utan språket är det svårt att bli en del av det svenska samhället, att komma vidare och börja studera och arbeta.

Studieförbundet har en möjlighet att arrangera studiecirkel i svenska. Över hela landet har organisationen fått erfarenhet av att genomföra verksamhet inom satsningar med särskilt statsbidrag, **Svenska för asylsökande från dag ett** och **Vardagssvenska**. Många studieförbund, inklusive Studieförbundet, är intresserade av att fortsätta denna verksamhet när de asylsökande fått uppehållstillstånd.

En del studieförbund genomför Svenska för invandrare/ SFI på uppdrag av kommuner. Flertalet studieförbund skulle föredra ett utökad statsbidrag för att genomföra ett komplement till SFI, så kallad "folkbildningssvenska". Där skulle deltagarna kunna få möjlighet att öva sig ytterligare på uttal, konversation och praktisk ter-

minologi i vardagssituationer. Mer ”learning by doing” än grammatikstudier vid en skolbänk. Studiefremjandet har till exempel tagit fram ett eget studiematerial, kallat Svenska i naturen. Med hjälp av ledare från våra medlemsorganisationer inom friluftsområdet får deltagarna möjlighet att öva svenska utomhus. Det lockar till många skratt och när en har roligt är det lättare att lära.

Föreningslivet

Etniska och intressebaserade föreningar

Verksamhet i etniska föreningar är enligt befintlig forskning av vikt för nyanlända. En informant påpekar emellertid att det borde finnas fler intresseföreningar, inte bara etniska föreningar, att de etniska föreningarna i förlängningen bidrar till segregation. Enligt Studiefremjandets strategiska mål ska vi öka samarbetet med etniska föreningar. Det är viktigt men det är även viktigt att erbjuda mötesplatser där utrikesfödda kan träffa svenskfödda. Därför vore det önskvärt att stimulera etablering av intressebaserad föreningsbildning med utrikesfödda som prioriterad målgrupp.

Samarbete mellan föreningar och medlemsorganisationer

Studiefremjandets metod, Greenteam, möjliggör för utrikesfödda att pröva på våra medlemsorganisationers friluftsverksamhet. Denna metod skulle med fördel även kunna användas i samverkan med kulturorganisationer. Via föreningslivet erbjuds möten med etablerade svenskar och en väg in i samhället.

Studiefremjandets verksamhetsutvecklare i Örebro nämner att verksamhet är på gång där etniska föreningar möter Studiefremjandets medlemsorganisationer i vilka majoriteten av medlemmarna är svenskfödda. Flera bland våra informanter i denna undersök-

ning har uttryckt en liknande önskan om att bygga broar mellan egna föreningar och aktiviteter och sammanhang som domineras av svenskfödda. Därför tror vi att ett ökat samarbete mellan våra föreningar och medlemsorganisationer vore särskilt effektivt i arbetet mot segregation. Föreningslivet är en väg in i samhället samtidigt som det är en demokratiskola i miniatyr. Även studiecirkeln är en demokratiskola i mikroformat. I samverkan med våra medlemsorganisationer kan föreningslivets stora potential öppnas upp för mer effektiva krafttag mot utanförskap.

Studiefremjandet har producerat ett studiematerial på förhållandevis lätt svenska om arbete i föreningar. Denna bok har nu även översatts till somaliska och kommer att bli användbar för alla de föreningar som vi samarbetar med i dag och i framtiden.

Kulturverksamhet

Kulturen kan bland annat vara ett kitt mellan människor, en ventil för att släppa fram instängda känslor och ett sätt att förmedla en viktig historia. Många av informanterna nämner vikten av kulturverksamhet. Studiefremjandet, liksom andra studieförbund, kan här spela en viktig roll. Studiefremjandets verksamhet är mycket stor men vi måste vässa strategierna för att nå de deltagare som vi inte når idag. Det handlar om:

- stärkande av varumärket
- marknadsföring och information
- utbildning av existerande personal
- nyrekrytering av personal med kontaktnät och interkulturell kompetens
- tillvaratagande av kulturens stora potential i arbetet mot utanförskap

Vi bör gå tillväga på samma långsiktiga sätt som vi redan gjort under ett antal år för att nå fler kvinnor i musikverksamheten. Där ser vi nu, flera år efter att den grundläggande kartläggningen genomfördes, en förändring, särskilt på de orter där särskilda satsningar har gjorts.

Inte minst behövs fler förebilder i form av utrikesfödda som verksamhetsutvecklare och kontaktpersoner. Det behövs även fler utrikesfödda på beslutsfattande poster för att kunna fatta rätt strategiska beslut. Alla kan inte dras över en kam men egen erfarenhet av etablering i ett nytt land bidrar till värdefull kännedom om målgruppens behov.

En stor del av Studieförbundet's befintliga verksamhet grundas, som nämnt ovan, i kultur. Mer därtill, en stor del av vår verksamhet är effektiv i kampen mot utanförskap. Vi behöver skapa former och strukturer som kan stabilisera denna verksamhet med tydlig konceptuell inramning, jämn kvalitetsnivå genom standardisering, tydlig riktning samt långsiktighet. Detta arbete handlar i stort sett om paketering och strukturering av denna typ av verksamhet – både vad gäller redan befintlig verksamhet men också vad gäller nya idéer och insatser. Syftet med paketeringen och struktureringen är bland annat att skapa en lista av verksamhetsmodeller som våra verksamhetsutvecklare runtom i landet kan titta på och välja vad som skulle kunna passa deras arbete mot utanförskap. Det skulle också kunna fungera som inspiration för att vidareutveckla redan befintlig verksamhet och ge den ännu mera luft under vingarna.

Effekt målet är att den stora kulturverksamheten ska nå nya målgrupper och att den ska bli både synlig och tydlig inom organisationen såväl som utåt. Samtliga

ovannämnda punkter gäller inom kulturverksamheten men även inom all övrig verksamhet.

Utrikesfödda kvinnor

Flera av informanterna, liksom verksamhetsutvecklarna lokalt, vittnar om vikten av att nå kvinnor. Även Folkbildningsrådet, och i förlängningen politikerna, har poängterat betydelsen av att söka upp och underlätta för kvinnor att komma ut i studier och arbete, något som i genomsnitt tar sju år. Sedan januari 2018 har studieförbundet ett särskilt uppdrag och ett särskilt bidrag för att nå utrikesfödda kvinnor. Det har visat sig att de kvinnor, som under år 2018 deltagit i studiecirkel, är mycket motiverade och uppskattar de möjligheter de fått. Några har redan börjat studera, påbörjat yrkesutbildningar eller fått arbete. Men majoriteten behöver mycket stöd för att lära sig svenska och stifta bekantskap med det samhälle där de lever och bor i, men i mångt och mycket känner sig utanför.

Några av de kvinnliga informanterna vittnade om den ensamhet och det utanförskap de känner. Särskilt svår var situationen för en ung kvinna, som i två år har brottats med ofrivillig barnlöshet, men som till sin glädje välkomnades till en lokal kvinnogrupp i samband med intervjun. Den sociala samvaron ska inte underskattas som en väg till välmående och en väg till att i förlängningen kunna påverka sin egen livssituation.

Tillgänglighet

Följande faktorer har beskrivits som viktiga då de har underlättat för kvinnor att hitta till vår verksamhet och komma till studiecirkel med mera:

- lokaler i närheten av målgruppens bostadsområden
- tidsanpassad verksamhet (som utgår ifrån kvinnornas önskemål)

- tillgång till lekrum/barnpassning under tiden för verksamhet

Flera av informanterna vittnar om familjens och barnens betydelse. Det är barnen som betyder mest, att de ska få en bra uppväxt och bra möjligheter i det nya landet.

Föräldraskapsstöd

Studieförbundet har sedan början av 2000-talet i mindre skala genomfört studiecirklar om barn för utrikesfödda föräldrar. En somalisk förening vände sig 2011 till lokalavdelningen i Stockholm med en "önskelista" kring vad de ville studera. Så gott som alla ämnesråden berörde familjen och de svårigheter som familjen ställs inför i ett nytt land. Detta var upprinnelsen till ett lokalt projekt vilket utvecklades till ett nationellt koncept, med ett särskilt studiematerial, Älskade Barn, som nu används i hela landet. Med barnkonventionen som utgångspunkt berörs barns och ungdomars liv i familj och samhälle.

År 2018 genomfördes Älskade Barn-verksamhet i drygt 60 kommuner i Sverige. Studieförbundet nådde drygt 4000 föräldrar varav cirka 1 500 var pappor. Ungefär en tredjedel av verksamheten genomfördes i Stockholmsområdet. Det finns emellertid en mycket stor efterfrågan från föräldrar i hela landet och ett stort intresse från kommunalt och regionalt håll, liksom från ideella organisationer som Rädda Barnen. Med ytterligare finansiering och personella resurser skulle en stor och betydelsefull verksamhet kunna genomföras, i enlighet med deltagarnas egna önskemål.

I förekommande fall skulle verksamhet som riktas mot föräldrar – till exempel Älskade Barn – kunna kombineras med högläsning för barn som ytterligare ett sätt att

erbjuda dessa barn ordets makt och en arena att agera på (enligt Läsförbundet Institutets motto).

Intressedrivna gemenskap

Att hitta gemensamma nämnare tvärs över kulturella bakgrunder och låta dem skapa kontaktytor för folkbildande möten är mycket mer i linje med integrations- och etableringsambitionerna istället för de gamla assimilationsstrategierna. Människor som kommer till Sverige ska inte omvandlas utan det enda långsiktigt bärande tillvägagångssättet är att ta vara på deras egna kompetenser och skapa arenor för möten med svenskar och medborgare med annan etnisk bakgrund. Kultur överlag och i synnerhet de olika konstnärliga former som dans, musik, film/foto etcetera, kan fungera som en urkraft som för människor närmare varandra.

I enlighet med punkterna under rubriken Kulturverk-

samhet kan Studiefremjandet även här dra nytta av sin redan fina och uppskattade verksamhet inom exempelvis musik och växla upp ambitionerna att stimulera utveckling av befintlig verksamhet och koncept samt framtagning av nya koncept med särskilt uttalat syfte att motverka segregation. För närvarande har ett projekt påbörjats i Hallsberg att medvetet blanda invandrargrupper med svenska grupper i replokaler i samma musikhus med förhoppning om att de kommer att bygga upp ett intresse för varandra och senare även ingå olika samarbeten och gemensamma projekt. Det är ett fint exempel på hur vi strukturellt kan öppna upp nya fält av möjligheter för stimulering av gemensamma intressen med syftet att motverka segregation.

Mötesplatser och kontaktytor

Vikten av mötesplatser där människor kan träffas och utbyta kunskaper och erfarenheter kan inte betonas nog. Studiefremjandets verksamhet bygger huvudsakligen på att skapa dessa kontaktytor. En mötesplats kan helt enkelt vara en lokal där människor kan träffas för att bedriva studiecirklar och/eller ägna sig åt föreningsaktiviteter. Den kan vara en tillfällig konceptuell inramning, som exempelvis en föreläsning, ett seminarium eller en konferens, som möjliggör för människor som delar ett visst intresse att träffas i samtal och ömsesidigt erfarenhetsutbyte. Det kan vara en aktivitet eller ett kulturprogram som exempelvis en musikkonsert, en dansfestival eller en poesikväll. Men även om skapandet av dessa mötesplatser är nödvändigt i arbetet mot segregation så är det inte tillräckligt. Vi måste se till att mötesplatserna också är tillgängliga för alla människor – inte minst våra prioriterade målgrupper.

Lokaler i utsatta områden

I nuläget är Studiefremjandets egna lokaler inte alltid belägna i närheten av de socioekonomiskt utsatta områden där många människor från denna målgrupp är bosatta. De gånger lokaler har funnits inom rimligt avstånd från deltagarna har det tagits upp som en framgångsfaktor av deltagarna själva. Därför vore det strategiskt önskvärt att öka antal lokaler i närheten av målgruppens hemvist. För att en sådan omställning ska kunna få luft under vingarna och så småningom realiseras behöver direktivet komma från ledningen som rekommenderar avdelningschefer att driva denna förändring.

Strategiska mål med kultur som verktyg

Genom ökad förståelse av de segregerade människornas perspektiv och av hur vi jobbar med dem hoppas vi alltså kunna utveckla Studieförbundet's insatser och samarbetsformer till att bli mer hållbara och i harmoni med målgruppens egna perspektiv. På så sätt hoppas vi också skapa strukturer och former för samarbete med medlemsorganisationerna som möjliggör en djupare och mer stabil relation till människor med utländsk bakgrund som lever i utanförskap. Ambitionen är att Studieförbundet, på nationell, regional och lokal nivå, fortsatt ska vara en betydelsefull aktör i landet i arbetet mot segregation genom att:

Verka för vidgat handlingsutrymme för människor med utländsk bakgrund

- Öppna nya fält av möjligheter för alla, och inte minst för de mest marginaliserade grupperna.
- Skapa och erbjuda *meningsfulla sammanhang* som grundas i målgruppens perspektiv – ge dem *en arena att agera på*.

Verka för ökad egen handlingskraft bland människor med utländsk bakgrund

- Möjliggör för människor att *få fatt i sin egen subjektivitet* så att de själva kan vara med och påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen.
- Skapa och erbjuda omfamnande och empowering nätverk för berörda målgrupper.

Göra Studieförbundet till ett attraktivt varumärke genom att:

- *Möta de utmaningar* som vi dagligen ser i vårt arbete mot segregation (se sid.7 under rubriken Problemformulering).
- *Skapa gynnsamma förutsättningar* för vårt arbete mot segregation.

Ovanstående strategiska mål i arbetet mot segregation klingar i harmoni med Studieförbundet's övergripande strategiska mål och bör således genomsyra all verksamhet med boende i socioekonomiskt utsatta områden. Nedan följer några exempel:

Skiss på handlingsplan

Starkare demokrati

Handlingsplan:

- Leva som vi lär – det vore önskvärt att eftersträva sammansättning av personal och förtroendevalda inom Studieförbundet som speglar våra målgrupper, vårt arbete för ökad mångfald och vår grundidé om alla människors lika värde.
- Rekrytering av personal med en eller fler av följande kriterier:
 - etablerade kontakter med ovannämnda målgrupper
 - erfarenhet av och fallenhet för nära samarbete med människor med olika bakgrunder
 - språkkunskaper som kan vara till hjälp i vår uppsökande verksamhet, i kontakter med nyanlända grupper samt i arbete med människor boende i socioekonomiskt utsatta områden
- Tillgänglighet – i högre grad eftersträva att placera Studieförbundet's lokaler i socioekonomiskt utsatta områden
- Social hållbarhet – aktivt verka för att etablera former och strukturer för hur vi kan leva upp till hållbarhetspolicyn för att motverka strukturell rasism/diskriminering
- Verka för ökat kompetenslyft och fortbildningsinsatser:
 - samla in och sprida kunskap om Islam enligt önskemål från våra anställda
 - samla in och sprida kunskap och medvetenhet

om intersektionalitet

- samla in och sprida kunskap om normer och värderingar.⁷

Ökad mångfald

Handlingsplan:

- initiera samverkan med fler etniska föreningar lokalt och nationellt som samarbetsorganisationer
- i enlighet med vår hållbarhetspolicys slogan "... för mångfald...mot diskriminering" bör vi stimulera bildande av intressedrivna föreningar
- skapa fler mötesplatser samt kontaktytor mellan svenskar och asylsökande, nyanlända och andra utrikesfödda relevanta för målgruppen.

Bättre folkhälsa

Handlingsplan:

- stimulera och intensifiera samarbetet mellan område Natur och område Samhälle där våra medlemsorganisationer inom friluftsliv och natur involveras i djupare samverkande insatser mot segregation (och verka för att dessa satsningar skrivs in i våra gemensamma samarbetsplaner).
- fortsatt stimulera och utveckla föreningslivet och kulturlivet med särskild hänsyn till folkhälsan
- stimulera och intensifiera samarbete mellan område Musik och område Samhälle för att:
 - etablera ett musik-mot-utanförskap samarbete
 - etablera kultur-och-hälsosatsningar där vi kan ta tillvara på konstens (musikens) välgörande krafter för bättre hälsa.
- Stimulera och intensifiera samarbete mellan scenkonst- och integrationsverksamhet.

⁷ Förslagsvis kan Studieförämjandets studiematerial "På lika villkor" med fördel användas i detta arbete.

Mer kultur till fler

Handlingsplan:

- För människor i socioekonomiskt utsatta områden är det kulturutbud som finns i samhället ofta inte lättillgängligt. Genom att upprätta en stabil och bestående relation till våra målgrupper ökar vi möjligheten för fler att få ta del av och engagera sig i Studieförämjandets många kulturaktiviteter. Vidare, i nuläget är de etniska föreningarnas kulturverksamhet ofta ganska sluten. Därför vore det önskvärt att skapa möjligheter och kontaktytor för kulturer att mötas i högre utsträckning. Ett förslag som uttrycktes av ett flertal av informanterna i denna undersökning är att vi, utöver etablering av samarbete med etniska föreningar, även behöver starta fler intressedrivna föreningar – eller i högre utsträckning dra nytta av de befintliga – för att möjliggöra för människor från olika kulturer att mötas i gemensamma intressen.⁸

⁸ Detta går väl ihop med förslaget om att stimulera och intensifiera samarbetet mellan område Natur och område Samhälle där våra medlemsorganisationer Friluftsliv och Natur involveras i djupare samverkande insatser mot segregation, under rubrik Bättre folkhälsa.

Sammanfattande slutsats

Utanförskap är ett konkret och utbrett problem i Sverige och utgör ett allvarligt hot mot social och ekonomisk hållbarhet. Samtidigt visar ny forskning att kultur, i alla dess former, har en stor potential att effektivt motverka olika typer av utanförskap. Även denna rapport vittnar om kulturens kraft som möjliggörare både vad gäller att stärka den egna eller gruppens handlingskraft men också att skapa mening i tillvaron och även vidga handlingsutrymmet. Därför vore det önskvärt för Studieförbundet att ta fram form, struktur och arbetssätt inom Studieförbundet där man med hjälp av kultur, i dess bredaste bemärkelse, hjälper människor i samhällets utkant att själva hitta sin plats och roll i samhället samtidigt som det breda angreppssättet möjliggör för Studieförbundets olika inriktningar – natur, djur, miljö och kultur – att de krokas arm i gemensamma krafttag, där den breda paletten av kompetenser inom förbundet kommer till nytta samtidigt som de motverkar ”stuprör” i vårt sätt att arbeta. Med andra ord, en intensifiering av exempelvis samarbetet mellan diverse verksamhets- och/eller ämnesområden vore mycket önskvärt.

Forskarna är idag eniga om att kultur är en alldeles för betydelsefull och effektiv resurs för att kunna ignoreras i exempelvis vård och omsorg, kriminalvård, socialt arbete osv. Vi har också under de senaste två åren kunnat bevittna hur kultur alltmer börjar användas som verktyg i bildning, språkinläring och som en språngbräda för etablering av nyanlända - inte minst genom initiativ som exempelvis **”Det alternativa klassrummet”** (C. Biörsmark, Marieborgs folkhögskola), **”Läsa för integration”** (Läsförbarninstitutet med M. Eskander och B. Deniz) och en myriad av olika satsningar inom folkbildningen. Sverige har ett blomstrande kulturliv och de olika studieförbunden står för en betydande del

av detta kulturliv. I nuläget finns dock inga etablerade strukturer och system för hur kulturen kan nyttjas mer ändamålsenligt och, kanske viktigast av allt, mer långsiktigt, för att kontinuerligt erbjuda stöd till de som behöver det mest. Till skillnad från hur kultur används inom medicin, vård och omsorg samt inom kriminalvård och socialt arbete så är idén här att verka på en mycket bredare front mot alla typer av utanförskap.

Denna rapport har huvudsakligen fokuserat på de berörda målgrupperna men framöver vore det önskvärt att på liknande sätt på djupet analysera Studieförbundets egna anställdas erfarenheter av spänningsfältet mellan deras handlingsutrymme och handlingskraft. Ambitionen här är att öka kunskap om de strukturella faktorerna som påverkar människors liv liksom vårt arbete med dessa grupper.

Nästa steg?

Låt oss slutligen återkoppla till denna undersöknings syfte (se sid 9). Tanken var att denna skiss av en handlingsplan för Studieförbundet fortsatta arbete mot segregation skulle utgöra en grund för ett större nationellt projekt där våra lokala verksamheter, med riksförbundets stöd kommer att:

1. Detaljutveckla den framlagda strategin och handlingsplanen i enlighet med de lokala förutsättningarna.
2. Ta fram en aktivitetsplan vars syfte är att skrida från plan till tillämpning.
3. Ta fram en tidsplan.
4. Påbörja tillämpning av de nya aktiviteterna i verksamheten.

I denna rapport har vi fokuserat på människornas berättelser, de utsattas egna röster, för att skapa en förståelse för deras situation men också för hur vi kan arbeta för att stärka dem. De strategiska målen med kulturen som verktyg som listas ovan, och de åtgärder som listas i den skiss av en handlingsplan som undersökningen har resulterat i, är därför en värdefull tillgång för Studieförbundet. Denna tillgångs effekt avgörs dock av hur vi lyckas ena våra krafter för att använda de nya kunskaperna och insikterna som en språngbräda till nya höjder. Studieförbundets utvecklingsenhet kan här bistå med processledarkompetens med en mer övergripande och samordnande roll. För att det ska kunna fungera vore det önskvärt att avdelningar lokalt tillsätter projektledare som i nära samarbete med utvecklingsenheten kan verka för att driva projektet lokalt. På så sätt kan vi effektivt omvandla de insikter som denna rapport har vaskat fram till att verka för att göra vår starka verksamhet ännu starkare – verksamhet som lämnar ännu djupare avtryck i vårt arbete för ett Sverige där alla är lika värda, där alla har

rättvisa och goda förutsättningar till att kunna bygga upp det liv de önskar sig och slutligen, ett Sverige där vi månar om och angår varandra.

Litteratur

Gordon-Nessbit, Rebecca (2007) *Creative Health: The Arts For Health And Wellbeing*, All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing, Inquiry Report

Napier m fl (2014), *Culture and health*, The Lancet

Sveriges Natur nr 3-2019

APPENDIX

Studiefremjandets hallbarhetspolicy

Hallbarhetspolicy, kapitel Social hallbarhet:

- Studiefremjandets verksamhet ska starka deltagarna i att paverka sin livssituation och deltagande i samhallsutvecklingen.
- Studiefremjandet ar till for alla. Vi verkar for mangfald och mot diskriminering.
- Vi bidrar till utvecklingen av ett samhalle praglat av principen om alla människors lika varde.
- Vi valkomnar och respekterar olikheter med hansyn till kon, konsidentitet eller konsuttryck, etnisk tillhorighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsattning, sexuell laggnung och alder.
- Vi anpassar verksamheten sa att olika deltagare och medarbetare kan vara delaktiga pa lika villkor utifran skilda forutsattningar.
- Vi ser varje individ som unik och undviker generaliseringar men motarbetar aven synliga och dolda normer och maktstrukturer som kan fortrycka och forminska människors mojligheter.

Mangfald ar en tillgang. I var verksamhet och pa vara arbetsplatser bjuder vi aktivt in, rekryterar och forsamman personer med skiftande bakgrund och erfarenheter – sa att olikheterna kan samspela.

Kopplingen mellan kultur och halsa

Kultur och halsa

Konst och kultur och till dessa relaterade aktiviteter har bevisat positiva effekter pa halsa och har pa de senaste tio aren kommit att utgora en del av manga nya satsningar inom halso- och sjukvard och omsorg i Sverige, Norden, Storbritannien och stora delar av Vasteuropa. Las mer om kulturens effekt pa halsa har: <http://www.artshealthandwellbeing.org.uk/appg-inquiry/>

Studiefremjandets strategiska mal 2016-2021

Needan listas de strategiska malen samt pa vilket satt arbetet med konst och kultur paverkar dessa.

Kultur och Bättre folkhalsa

I Finland har konst och kultur borjat aven användas pa en bredare plan med fokus pa att fremja jamlikhet och folkhalsa (mer om det finska exemplet har: <http://www.artsequal.fi/en>; samt har: <http://www.artsequal.fi/en/research-groups/impacts-of-the-arts-on-equality-and-well-being>).

Finländska motsvarigheter till Socialdepartementet och Utbildningsdepartementet har samarbetat med varandra i over 20 ar. Detta har resulterat i **Arts and Culture for Well-being programme** 2010–2014 vars syfte var att fremja valmående och halsa med hjalp av konst och kultur bland individer, communities och samhalltet i stort. Den nuvarande finska regeringen arbetar med att etablera konst och kultur som en given del i den sociala och halsosektorn. For att kunna genomfora detta har de etablerat **Taikusydan** som ar ett tvarsektoriellt koordinerings- och kommunikationscentrum for aktiviteter och forskning kopplade till faltet kultur och halsa i Finland. Dess huvudsakliga syfte ar att fremja konst och kultur som en permanent del av "wellbeing services" i Finland. Las mer om Arts and Culture for Well-being programme 2010-2014 har: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75529/OKM9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>; och om Taikusydän har: <https://taikusydan.turkuamk.fi/english/info/>.

Mer kultur till fler

Genom att uppratna en stabil och bestående relation

till våra målgrupper ökar vi möjligheten för fler att få ta del av och engagera sig i Studieförbundets många kulturaktiviteter.

Kultur och Starkare demokrati

Ökat deltagande i meningsfulla aktiviteter med andra medborgare är själva nyckeln till demokratin.

Kultur och Ökat miljöansvar

Här kan det dels handla om ökad möjlighet till kunskaps- och erfarenhetsutbyte där miljöfrågor står i centrum men också om att våra inriktningar djur och natur och miljö erbjuder möjlighet till spridning av ett hållbart förhållningssätt till miljö.

Anteckningar

[...] här i Sverige tycker jag att det finns många möjligheter det gäller bara å ta steget och våga komma fram.

- En 21-årig man från Syrien

Handlingskraft och handlingsutrymme

Denna rapport bygger på samtal med utrikesfödda i sex socioekonomiskt utsatta områden. Informanterna berättar om hur de ser på sitt liv i Sverige och vilka drömmar de har. Flera nämner vikten av att behärska det svenska språket och önskan om att få träffa svenskfödda personer. Det visar hur viktig folkbildning kan vara som en väg till kunskap och nya möten människor emellan.

Studieförbundets mål är att erbjuda fler möjligheter i socioekonomiskt utsatta områden, inte minst via det svenska föreningslivet samt våra medlems- och samarbetsorganisationer. Vi vill sprida goda exempel och metoder till fler orter i Sverige, till de som behöver folkbildningen mest. Undersökningen är genomförd av Studieförbundet med finansiering från Delegationen mot segregation.

Studieförbundet är ett av Sveriges största studieförbund. Studieförbundet samlar 19 medlemsorganisationer och över 200 000 deltagare årligen genom ett brett utbud av studiecirklar, utbildningar, kulturarrangemang och föreläsningar. Studieförbundet är ett partipolitiskt och religiöst obundet förbund som bedriver folkbildningsverksamhet och ger stöd till tusentals studiecirklar och föreningar i hela Sverige.